

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
CIVILTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

LAULĀTO MANTISKĀS ATTIECĪBAS UN AR TO SAISTĪTĀS
PROBLĒMAS LATVIJĀ

BAKALAURA DARBS

Autore: Agnese Ušvile

Nepilna laika neklātiens

8.semestra studente

au.09082

Bakalaura darba vadītāja:

lektore dr.iur. Linda Damane

RĪGA 2012

SATURA RĀDĪTĀJS

<u>SAĪSINĀJUMU SARAKSTS.....</u>	<u>3</u>
<u>IEVADS.....</u>	<u>4</u>
<u>1. LAULĀTO LIKUMISKĀS MANTISKĀS ATTIECĪBAS.....</u>	<u>6</u>
<u>1.1.Laulātā atsevišķa manta.....</u>	<u>7</u>
<u>1.2.Laulāto kopīga manta.....</u>	<u>14</u>
<u>2. LAULĀTO LĪGUMISKĀS MANTISKĀS ATTIECĪBAS.....</u>	<u>23</u>
<u>2.1. Laulības līgumu noslēgšana, grozīšana un laulāto mantisko attiecību reģistrācija.....</u>	<u>24</u>
<u>2.2.Līgums par laulāto mantas šķirtību.....</u>	<u>32</u>
<u>2.3.Līgums par laulāto mantas kopību.....</u>	<u>35</u>
<u>KOPSAVILKUMS.....</u>	<u>38</u>
<u>ANOTĀCIJA.....</u>	<u>40</u>
<u>ABSTRACT.....</u>	<u>41</u>
<u>IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS.....</u>	<u>42</u>

SAĪSINĀJUMU SARAKSTS

c. - страница (lappuse)

CL - Civillikums

CPL - Civilprocesa likums

CK – Civilkodekss

d. - daļa

g. - gads

lpp. – lappuse

LR - Latvijas Republika

LU – Latvijas Universitāte

KCL - Komerclikums

MK - Ministru kabinets

Nr. – numurs

p. – pants

piem. - piemēram

pk. – punkts

u.c. – un citi

Uzņēmumu reģistrs – Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs

t.s. – tai skaitā

IEVADS

Laulāto mantisko attiecību jautājums pieder pie vissarežģītākajiem civiltiesībās, jo mantiskās attiecības ne tikai principā pakļautas laulāto personīgajām tiesībām, bet ir cieši saistītas ar pašu ģimeni kā sociālo organizāciju.¹ Ģimene ir sabiedrības pamats, un Latvijā tās attiecības tiesiski regulē 1993.g. 1.septembrī atjaunotais 1937.g. CL un kā norāda prof. Dr.habil.iur. J.Vēbers, komentējot Ģimenes tiesības, tās iedalās: 1) laulāto likumiskās mantiskās attiecības un 2) laulāto līgumiskās mantiskās attiecības.² Līdz ar to tas ļauj laulātajiem pašiem brīvi izvēlēties sev vēlamu mantisko attiecību režīmu, jo likumiskā mantisko attiecību sistēma ir piemērojama tikai tad, kad laulātie nav izvēlējušies līgumisko mantisko attiecību režīmu. Atjaunojot CL, šie noteikumi tika būtiski grozīti, ievērojot pastāvošo abu laulāto līdztiesības principu, lai gan praksē ir pamanāmas nepilnības normatīvajos aktos, ko likumdevējs nav varējis paredzēt tos pieņemot. Tēma ir aktuāla, jo laulāto mantisko attiecību tiesiskais regulējums LR tiesību sistēmā nav sakārtots, kas saistīts ar to, ka spēkā esošo tiesību aktu normas ir pretrunīgas, nepilnīgas. Līdz ar to bakalaura darba izvirzītā problēmsituācija ir laulāto mantisko attiecību tiesisko regulējumu nepilnības LR CL un materiālo tiesību normās.

Bakalaura darba izpētes problēma ir CL un citu materiālo tiesību normu pretrunas un trūkumi attiecībā uz laulāto mantisko attiecību tiesisko regulējumu.

Bakalaura darba objekti – bakalaura darba izstrādei par pamatu ir ņemts LR CL, Lietuvas Republikas CL, Krievijas Ģimenes CK, kā arī citi nacionālie tiesību akti, kuros ietvertas normas, kas attiecas uz laulāto mantisko attiecību tiesisko regulējumu. Lietuvas Republikas CL un Krievijas Ģimenes CK tiesību normas tiks izsmantotas sakarā ar to, ka Latgalē agrāk laulāto mantiskās attiecības noteica Krievijas civillikuma kopojuma X.sējuma 1.daļa, savukārt Lietuva ir LR tuvākā kaimiņvalsts.

Tēmas teorētiskās analīzes mūsdienu līmenis balstīts uz Latvijas zinātnieku eksistējošiem viedokļiem, piem., J.Vēbera, I.Bergmanes, E.Kalniņa, K.Torgāna, A.Grūtupa un citu autoru atziņām un viedokļiem, kā arī publikācijām plašsaziņas līdzekļos un zinātniskajā literatūrā paustajiem viedokļiem. Tiesu prakses apskatam izmantoti publicētie LR Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta un Civillietu tiesu palātas, Apelācijas instances tiesas spriedumi un lēmumi.

---

¹ Čudina I. Laulāto mantiskās attiecības. Jurista vārds, 21.06.2005., Nr.23 (378) Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=110882> [aplūkots 20.04.2012.]

² Vēbers J. Latvijas Republikas Ģimenes tiesību komentāri: Ģimenes tiesības. Rīga: Mans Īpašums, 2000, 119.lpp.

Bakalaura darba mērķis ir izanalizēt laulāto mantisko attiecību tiesisko regulējumu un to pretrunas, trūkumus normatīvajos aktos un piedāvāt grozījumus, lai uzlabotu laulāto mantisko attiecību tiesisko regulējumu.

Bakalaura darbā izvirzītie uzdevumi:

1. Analizēt laulāto mantisko attiecību tiesisko regulējumu un atspoguļot praksē sastopamās problēmas, atsaucoties uz tiesu prakses materiāliem un juridiskajā literatūrā paustiem viedokļiem.
2. Akcentēt pretrunas un trūkumus esošajos normatīvajos aktos.
3. Izdarīt secinājumus, piedāvāt grozījumus, kas novērstu trūkumus un nepilnības laulāto mantisko attiecību tiesiskajā regulējumā.

Bakalaura darba hipotēzes:

1. Spēkā esošajos normatīvajos aktos ir pretrunas un trūkumi, līdz ar to ir nepieciešams veikt tajos grozījumus, lai optimizētu laulāto mantisko attiecību tiesisko regulējumu.
2. Ja tiek samazinātas pretrunas un trūkumi esošajos normatīvajos aktos, optimizējot laulāto mantisko attiecību regulējošo normatīvo aktu normas, tad laulātiem attiecībā uz laulāto mantu tiek nodrošināts vienvērtīgs rīcības modelis, kas dos iespēju vienkāršāk izprast normatīvos aktus un pielietot tos praksē.

Bakalaura darba izstrādē un hipotēzes pārbaudē tiks izmantotas sekojošas izpētes metodes: vēsturiskā, salīdzinošā, pētnieciskā, kontentanalīzes, dokumentālā, kā arī induktīvā metode, pētot tiesību normu pielietotāja konkrētu rīcību, apskatot pētījuma gaitā radušos secinājumus, kā rezultātā tiks izvirzīti priekšlikumi par bakalaura darbā izstrādātajiem aktuālajiem jautājumiem, analīzes metode, ilustrējot problēmjautājumus no tiesu prakses viedokļa.

Bakalaura darbs sastāv no ievada daļas, divām nodaļām ar piecām apakšnodaļām un kopsavilkuma daļas, kur autore ir ietvērusi darba izstrādes gaitā izvirzītos secinājumus un izteikusi priekšlikumus, kā uzlabot laulāto mantisko attiecību tiesisko regulējumu. Darbu noslēdz izmantotās literatūras un avotu saraksts.

1. LAULĀTO LIKUMISKĀS MANTISKĀS ATTIECĪBAS

1937.g. CL laulāto likumisko mantisko attiecību modelis balstījās uz vīra pārvaldības sistēmas principu,³ arī LU Juridiskās fakultātes Civiltiesisko zinātņu katedras lektors dr.iur. E.Kalniņš, citējot prof. dr.iur. V.Sinaiska minēto, norāda, ka CL sastādītāji izvēlējās laulāto mantas šķirtības sistēmu ar vīra tiesībām pārvaldīt un lietot sievas mantu, izņemot viņas atsevišķo mantu (89.-91.p.). Bet reizē ar to viņi atzina arī kopības sistēmu tajos gadījumos, kad laulātie ieguvuši mantu kopīgi [...] (89.p.2.d.). Minētā laulāto mantu kopības iespēja, bez šaubām, nostiprina ģimenes vienotību un reizē ar to arī pašu laulības kā laulāto pilnīgas kopības ideju.⁴

Laulāto likumiskās mantiskās tiesības regulē CL 89.-110.p. noteikumi, kas izstrādāti, pamatojoties uz attiecīgajiem 1937.g. CL 89.-110.p. noteikumiem. Ņemot vērā, ka, atjaunojot 1937.g. CL spēku, šī likuma 89.-110.p. noteikumi tika grozīti, tos saskaņojot ar abu laulāto vienlīdzības principu. Tādā veidā vīra pārvaldības sistēma ar tai raksturīgo vīra ekskluzīvo tiesību pārvaldīt sievas mantu (izņemot viņas atsevišķo mantu) tika pārveidota par t.s. „laulāto vienlīdzīgas pārvaldības sistēmu”. Atbilstoši šai sistēmai laulības laikā katram laulātajam ir tiesība pārvaldīt un lietot visu savu mantu vai arī to nodot pārvaldībā otram laulātajam (CL 90.p.1.d., 93.p.), bet kopīgo mantu abi laulātie ir tiesīgi pārvaldīt un rīkoties ar to kopīgi vai, abiem laulātajiem vienojoties, nodot viena laulātā pārvaldībā (CL 90.p.2.d., 93.p.). Viena laulātā manta (arī tā, kas nodota otra laulātā pārvaldībā) neatbild par otra laulātā saistībām (CL 100.p.), un pēc pārvaldības tiesības izbeigšanās otra laulātā pienākums ir atdot viņa pārvaldībā nodoto mantu ar visiem pieaugumiem pirmajam laulātajam (CL 107.p.).⁵

Laulāto mantas jēdziens, tāpat kā jēdziens „manta” vispār CL tiešā veidā nav definēts. Tajā pašā laikā manta ir centrālais jēdziens, kas tiek lietots laulāto likumisko mantisko attiecību tiesiskajā regulējumā gan jautājumā par zināmas mantas piederību, tās pārvaldīšanu un rīcību ar to, gan jautājumā par katra laulātā atbildību ar savu mantu, pamatojoties uz saistībām, kādas šim laulātajam pastāv pret otru laulāto vai pret trešajām personām.

Privāttiesībās ar jēdzienu „mantu” īstā nozīmē saprot visu to naudā novērtējamo tiesību kopumu, kuras pieder konkrētam tiesību subjektam.⁶ Turpretim „laulāto manta” aptver gan visu to naudā novērtējamo tiesību kopumu, kuras pieder katram laulātajam atsevišķi

³ Briedis E. Par nekustamo īpašumu kā laulāto atsevišķo mantu. Jurista Vārds, 21.05.2002., Nr.10 (243), 7.lpp.

⁴ Kalniņš E. Privāttiesību teorija un prakse. Raksti privāttiesībās. Rīga:Tiesu namu aģentūra, 2005, 24.lpp.

⁵ Turpat, 23.-26.lpp.

⁶ Kalniņš E. Laulāto manta laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās. Rīga:Tiesu namu aģentūra, 2010, 30.lpp.

(individuāli), gan visu to naudā novērtējamo tiesību kopumu, kuras pieder abiem laulātajiem kopīgi.

LU Juridiskās fakultātes Civiltiesisko zinātņu katedras lektors dr.iur. E.Kalniņš atzīst, ka CL, pamatojoties uz mantas šķirtības principu, vispirms ir noteikts, kāda manta pieder katram laulātajam atsevišķi, pēc tam paredzot to, atbilstoši kādiem priekšnoteikumiem rodas abiem laulātajiem kopīgi piederošā manta. Atkarībā no mantas atsevišķas vai kopīgas piederības tiek izšķirta katra laulātā „atsevišķā manta” un abu laulāto „kopīgā manta”, turklāt no likuma netieši izriet, ka līdzās „atsevišķajai mantai” katram laulātajam vienam pašam (individuāli) pieder arī laulības laikā „atsevišķi iegūta manta”. Tādējādi laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās pastāv trīs laulāto mantas veidi: 1) katra laulātā atsevišķā manta, 2) katra laulātā atsevišķi iegūtā manta un 3) abu laulāto kopīgā manta.⁷ Līdz ar to autore turpmāk sīkāk izanalizēs šos laulāto mantas veidus, akcentējot nepilnības un pretrunas laulāto mantisko attiecību tiesiskajā regulējumā.

1.1. Laulātā atsevišķa manta

Kaut arī CL 89.p. noteikumi, salīdzinot ar 1937.g. CL, saturiski nav tikuši grozīti, ievērojamas grūtības CL 89.p. (un līdz ar to arī CL 90.p.2.d. un 91.p.2.d.) pareizā izpratnē un piemērošanā rada CL 89.p.1.d. ietvertā norāde uz CL 91.p. (šādas norādes nebija 1937.g. CL 89.p.1.d.), kā arī CL jaunie noteikumi par katra laulātā atsevišķo mantu, ar ko „automātiski”, vadoties vienīgi no laulāto vienlīdzības principa, ir aizstāti 1937.g. CL 91.p. noteikumi par sievas atsevišķo mantu.

Dipl.iur. I.Ciematniece uzsver, ja stingri vadās no CL 89.-91.p. gramatiskās izpratnes, laulības laikā katrs laulātais atsevišķi var iegūt vienīgi CL 91.p.1.d. pilnīga uzskaitījuma veidā regulēto „atsevišķo mantu” (CL 89.p.1.d.). Tādējādi pārējā laulības laikā iegūtā manta būtu uzskatāma par laulāto kopīgo mantu, kas šaubu gadījumā viņiem pieder līdzīgās daļās (CL 89.p.2.d.) un ar ko viens laulātais nevar rīkoties bez otra laulātā piekrišanas (CL 90.p.2.d.).⁸

Laulātā atsevišķās mantas sastāvs ir detalizēti regulēts CL 91.p.1.d., turklāt šajā normā ietvertais uzskaitījums ir izsmeļošs. Tas, ka zināma manta ir viena laulātā atsevišķa manta, var izrietēt tieši no likuma, kā arī var būt noteikts ar laulāto starpā noslēgto līgumu,⁹ tomēr no

⁷ Kalniņš E. Laulāto manta laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās. Rīga:Tiesu namu aģentūra, 2010, 45.lpp.

⁸ Ciematniece I. Laulāto mantisko attiecību regulējums. Latvijā No 19.gs. vidus līdz mūsdienām. Jurista vārds, 03.06.2008., Nr.21 (255). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=176064> [aplūkots 10.04.2012.]

⁹ Kalniņš E. Privāttiesību teorija un prakse. Raksti privāttiesībās. Rīga:Tiesu namu aģentūra, 2005, 42.lpp.

1937.g. CL 91.p.1.d. nav pārņemts trešais nodibināšanas pamats, proti, ar trešo personu bezatlīdzības piešķirumu, pie tam, salīdzinot CL 91.p.1.d. ar 1937.g. CL 91.p.1.d., jāmin, ka CL 91.p.1.d. tagad satur tikai 5 punktus agrāko 7 punktu vietā. Atkrituši tādi noteikumi kā mantojums, ko sieva pieņēmusi pret vīra gribu, kas tagad ietilpst bezatlīdzības ieguvumos (CL 91.p.1.d.3.pk.) un manta, ko sieva nopelna ar savu patstāvīgo darbu (CL 91.p.1.d.5.pk.).¹⁰ Tādējādi autore secina, ka par sievas atsevišķo mantu uz likuma pamata kļuva tie priekšmeti, kas noder tikai viņas personīgai lietošanai vai vajadzīgi viņas patstāvīgā darbā, vai tā manta, kuru sieva ieguva likumā noteiktā veidā.

Attiecībā uz bezatlīdzības piešķirumu no kādas personas, kas paredzēta CL 91.p.1.d.3.pk., LU Juridiskās fakultātes Civiltiesisko zinātņu katedras lektors dr.iur. E.Kalniņš ir izvērtējis, ka ar mantu, kas iegūta bez atlīdzības, saprotamas tās naudā novērtējamās tiesības, ko viens laulātais ieguvis uz dāvinājuma līguma pamata. Dāvinātājs var būt ne tikai trešā persona, bet arī otrs laulātais.¹¹

Strīdus var izraisīt gadījumi, kad dāvinājums izdarīts saskaņā ar CL 1933.p. nosacījumiem kā dāvinājums atlīdzības nozīmē. Vai šādā gadījumā jānoskaidro un jāvērtē tas pakalpojums, par ko dāvinājums atlīdzības nozīmē dots? Vai ir nepieciešams noskaidrot, vai attiecīgais pakalpojums ir veikts ar otra laulātā līdzdalību, un ja jā, vai iegūtā manta ir atzīstama par laulāto kopīgo mantu. Autore uzskata, ka minētie apstākļi nav svarīgi. Kā minēts juridiskajā literatūrā, dāvinājums ir savdabīgs atsavinājuma līgums, kas CL nodalīts atsevišķi no citiem līgumiem, kuros manta tiek nodota citas personas īpašumā. Tas izskaidrojams ar to, ka pirmkārt, dāvinājums var izpausties ne tikai lietu vai lietu tiesību atsavināšanai, bet arī citādā labvēlībā pret apdāvināmo. Otrkārt, dāvinājums ir vienīgais bezatlīdzības atsavinājuma līgums. Treškārt, dāvinājums ir saistīts ar īpašu labvēlību pret apdāvināmo, devību, un tāpēc tam nav īpašību, kādas raksturīgas preču-naudas attiecībām.¹²

Autore secina, ka dāvinājums atlīdzības nolūkā ir tikai viens no dāvinājuma līguma veidiem, tas ir saistīts ar apdāvināto personu, kuru dāvinātājs vēlas apdāvināt aiz devības, konkrētajā gadījumā kā pateicību par sniegtajiem pakalpojumiem, par kuriem dāvinātājam nav saistības dot atlīdzību un to, kuru vēlas apdāvināt, ir tikai viņa paša ziņā.

Norādams, ka dāvinājumu var izdarīt viens laulātais otra laulātā labā, un arī šādā veidā iegūtā manta turpmāk būs atzīstama par tikai viena laulātā atsevišķo mantu. Protams, dāvinājumam

¹⁰ Paļčikovska M. Laulāto likumiskās mantiskās attiecības un to risinājums. Jurista Vārds, 21.11.2000., Nr.36 (189) Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=12919> [aplūkots 12.04.2012.]

¹¹ Kalniņš E. Laulāto manta laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 70.lpp.

¹² Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības (1401.-2400.p.). Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans Īpašums, 1998, 366.lpp.

jābūt patiesam, aiz devības, nolūkā palielināt otra laulātā mantu. Taču no tiesu prakses izriet, ka par šādu dāvinājumu īstā nozīmē netiek atzīts privatizācijas sertifikātu pārskaitījums no viena laulātā konta uz otra laulātā konta, ko pierāda LR Augstākās tiesas Senāta spriedums lietā Nr.SKC-39 A.J. prasībā pret E.Z. par īpašuma tiesību atzīšanu uz ½ domājamo daļu no dzīvokļa. Apelācijas instances tiesa atzina, ka prasība celta uz CL 89.p.2.d. pamata, un no lietas materiāliem redzams, ka prasītājs savus 169,5 sertifikātus pārskaitījis uz A.J. sertifikātu grāmatiņu kā dāvinājumu ar nodomu kopīgi privatizēt dzīvokli. Šo faktu tiesa vērtē kā apliecinājumu tam, ka starp laulātajiem bija normālas attiecības un kopēji līdzekļi. Senāts atzīst, ka Apelācijas instances tiesa izvērtējusi šī darījuma saturu un mērķi, un atzinusi, ka tas nav dāvinājums, jo sertifikātu pārskaitīšana notikusi nolūkā veikt dzīvokļa privatizāciju, kā tas arī faktiski noticis.¹³ Līdzīgi šāda situācija risināta arī lietā Nr.C5143305 PAC-0420, kur Apelācijas instances tiesa, izvērtējot pierādījumus lietā, norādījusi, ka no Latvijas Krājbankas izziņas redzams, ka sertifikātu pārskaitīšana no viena konta otrā tiek reģistrēta kā „pārdošana” vai „dāvināšana”, taču ieraksts konta vēsturē neatspoguļo patieso pārskaitījuma iemeslu, līdz ar to privatizācijas konta vēsturē izdarītais ieraksts par sertifikātu dāvinājumu pats par sevi nedod pamatu uzskatīt, ka starp pusēm būtu noticis dāvinājums CL 1912.p. izpratnē.¹⁴

Nevar piekrist Senāta un Apelācijas instances tiesas izteiktajam viedoklim, proti, ka sertifikāta pārskaitījumu no viena laulātā konta uz otra laulātā kontu nevar uzskatīt par dāvinājumu, respektīvi, ja mantas iegūšanā ir ieguldīti abu laulāto personīgie līdzekļi, attiecīgā manta nonāk laulāto kopīgajā mantā tāpēc, ka tā tikusi „apvienojot” abu laulāto personīgos līdzekļus. Taču tas ir pretrunā likumam „Par privatizācijas sertifikātiem”, jo šā likuma 18.p.1.d. nosaka, ka sertifikātu īpašnieks var apvienot savus privatizācijas sertifikātu kontus, no kā izriet, ka laulātiem bija iespēja apvienot sertifikātu kontus un to nevar interpretēt kā laulāto kopīgo mantu. Turpretim no minētā likuma otrās daļas izriet, ka sertifikātu īpašnieks var dāvināt savus sertifikātus tikai fiziskajām personām, kurām ir atvērti savi privatizācijas sertifikātu konti. Ņemot vērā, ka no likuma „Par privatizācijas sertifikātiem” 1.p.1.pk. un 2.p.1.d. izriet, ka privatizācijas sertifikāts ir Latvijas iedzīvotājiem atbilstoši Latvijā nodzīvotajam laikam valsts piešķirts dematerializēts vērtspapīrs, kuru var tikai vienreiz izlietot kā maksāšanas līdzekli par privatizējamo valsts vai pašvaldības īpašumu un, ievērojot CL 1925.p., par dāvinājuma priekšmetu var būt visa dāvinātāja manta. Attiecībā uz mantu, prof. K.Torgāns, komentējot šo pantu, uzsver, ka ar terminu „manta” pantā atzīmēts mantisko labumu un

¹³ LR Augstākās tiesas Senāta 30.01.2002. spriedums lietā Nr.SKC-39. Grām: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2002. Rīga: Latvijas Tiesnešu mācību centrs, 2003, 135.-137.lpp.

¹⁴ Tiesību prakse. Tiesību normu piemērošana laulāto mantiskajās attiecībās. Jurista vārds, 29.01.2008., Nr.4 (508). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=169866> [aplūkots 28.04.2012.]

tiesību kopums, kāds dāvinātājam ir uz dāvinājuma līguma noslēgšanas brīdi.¹⁵ Līdz ar to autore secina, ka privatizācijas sertifikāti atzīstami par katra iedzīvotāja īpašumu, kuram nav nekāda sakara ar laulāto kopīgās mantas statusu. Savukārt šo vērtspapīru izlietošanu, privatizējot pašvaldības īpašumu, vērtējama kā personas ar likumu garantēto tiesību izmantošana un vienlaicīgi arī tās rīcībā esošo maksāšanas līdzekļu materializācija nolūkā iegūt īpašumā mantu, kas nav saistāma ar faktu, ka persona atrodas laulībā. No tā izriet, ka personai piešķirtie sertifikāti ir uzskatāmi par šīs personas atsevišķu mantu, ja persona atrodas laulībā. Respektīvi, ja vienam laulātajam piederošie sertifikāti no viņa konta ir pārskaitīti dzīvokļa privatizācijai uz otra laulātā konta, tad šis darījums vērtējams kā laulātā atsevišķa manta un uz to nevar attiecināt CL 89.p.2.d. nosacījumus.

Attiecībā uz laulāto (apdāvināto) no CL 1924.p.1.d.2.pk. izriet, ja laulība šķirta apdāvinātā vainas dēļ, dāvinātājam viena gada laikā no tiesas sprieduma spēkā stāšanās ir tiesības atsaukt dāvinājumu rupjas nepateicības dēļ. CL 1919.p. rupjas nepateicības jēdzienu skaidro, ka par apdāvinātā nepateicību jāatzīst dāvinātāja rupji apvainojumi vārdos vai darbos, viņam tīši nodarīts svarīgs mantisks zaudējums un viņa dzīvības apdraudējums, kā arī viņa atstāšana bezpalīdzības stāvoklī, ja bijis iespējams viņam palīdzēt.

Laulātais laulības laikā var iegūt mantu bez otra laulātā līdzekļiem un darbības palīdzības, piem., ar savu pastāvīgo darbu, it īpaši tas attiecas uz gadījumiem, kad vēl neesot juridiski šķirtai laulībai, puses pārtraukušas kopīgas saimniecības vešanu. Tomēr CL 89.p. par mantu, ko laulātais iegūst laulības laikā, satur imperatīvu norādi uz CL 91.p., aprobežojoties ar šajā pantā uzskaitītajiem atsevišķās mantas iegūšanas veidiem. Līdz ar to CL izveidojas neaptverta situācija, kad nav piemērojami CL 89.p.2.d. nosacījumi, bet arī nav neviens no CL 91.p. gadījumiem. Faktiski šādos gadījumos tiesām spriedumos rodas grūtības precīzu formulējumu lietošanā, konstatējot, ka nav pierādīti CL 89.p. apstākļi par laulāto kopīgo mantu, jāsecina, ka tā ir tikai viena laulātā atsevišķā manta, bet, nenorādot nevienu no CL 91.p. gadījumiem, kā piemēru var minēt LR Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas spriedumu lietā Nr.PAC-642 D.O. prasībā pret E.V. par laulāto kopīgas mantas sadali. D.O. un E.V. reģistrējuši laulību 1991.gada 30.augustā, bet ar Jelgavas tiesas 2001.gada 18.septembra spriedumu E.V. un D.O. laulības šķirta. Prasītāja norādījusi, ka prasībā minētā visa manta iegūta laulības kopsdzīves laikā par viņu kā laulāto kopīgiem līdzekļiem, un kaut arī prasībā minētie nekustamie īpašumi ir reģistrēti zemesgrāmatā uz atbildētāja vārda, taču nav ierakstu, kas apliecinātu, ka tā būtu viņa atsevišķa manta vai arī pastāvētu visas mantas šķirtība. (...) Atbildētājs E.V. savos

¹⁵ Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības (1401.-2400.p.). Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans Īpašums, 1998, 375.lpp.

iebildumos norādījis, ka viņš prasību neatzīst, jo viņu kopdzīve ir pilnīgi pārtraukta no 1997.g. maija un minētos nekustamos īpašumus, kā arī minēto automašīnu viņš iegādājies par saviem līdzekļiem pēc laulāto attiecību un kopdzīves pārtraukšanas. (...) Izskatot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar D.O. apelācijas sūdzību, Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2003.gada 25.marta spriedumu prasību apmierināja daļēji. Tiesu palāta secina, ka no lietas materiāliem redzams, ka īpašuma tiesības uz minētajiem dzīvokļa īpašumiem Rīgas ielā 18, dzīvoklis (...), Ozolniekos, Meiju ceļā 36, dzīvoklis (...), Jelgavā un zemes gabalu 0,121 ha platībā Zīļu ielā (...), Ozolniekos E.V. ir nostiprinātas zemesgrāmatā attiecīgi 1999.gada 15.martā, 2000.gada 8.novembrī un 1999.gada 5.maijā. Līdz ar to ir pierādīti atbildētāja iebildumi, ka šie īpašumi nav atzīstami par laulāto kop mantu, jo tie iegūti pēc pušu kopdzīves pārtraukšanas, bet saskaņā ar CL 994.p. nosacījumiem par nekustama īpašuma īpašnieku atzīstams tikai tas, kas par tādu ierakstīts zemesgrāmatās. (.....) Tiesa atzinusi, ka nav likumīga pamata prasību apmierināt un atzīt prasītājam īpašuma tiesības uz pusi no „Aizupes” zemes gabala, jo šo zemes gabalu E.V. zemes reformas laikā privatizējis par savu atsevišķo mantu – 5,8 sertifikātiem, un prasītāja nav pierādījusi, ka uz šī zemes gabala uzstādītās jeb uzceltās minētās būves likumā noteiktā kārtībā ir nodotas ekspluatācijā vai likumā noteiktā kārtībā par tādām ir atzītas. Pie tam spriedumā uzsvērts, ka īpašuma tiesības uz „Aizupe” Nr.211 nostiprinātas E.V. 1995.gada 21.martā. Tiesu palāta secina, ka no lietas materiāliem redzams, ka minētais zemes gabals piešķirts lietošanā E.V. 1978.g., uz kura 1979.g. uzcelta un nodota ekspluatācijā dārza māja, bet saskaņā ar CL 89.p.1.d. katrs laulātais patur mantu, kas piederējusi pirms laulības, kā arī to mantu, ko viņš iegūst laulības laikā (91.p.). Tiesu palāta uzsver, ka nav strīda par to, ka minēto automašīnu „VW PASSAT” (1984.g. izlaiduma, ar pašreizējo vērtību Ls 336,06) iegādājies atbildētājs 1998.g. jūnijā. Līdz ar to nav pamata atzīt šo automašīnu par kopmantas priekšmetu, jo tā iegādāta pēc pušu kopdzīves pārtraukšanas. Prasītāja nav pierādījusi, ka minētā automašīna faktiski iegādāta par kopīgiem naudas līdzekļiem, un to neapstiprina arī minētā transporta līdzekļa novērtēšanas tabula, uz kuru apelācijas sūdzībā atsaukusies prasītāja.¹⁶

Ņemot vērā augstāk minēto tiesu palātas motivāciju, jāsecina, ka prasītāja nav pierādījusi strīdus priekšmetu iegūšanu ar kopīgiem līdzekļiem, jo viņu kopdzīve jau bija pārtraukta, lai gan spriedumā nav minētas plašākas atziņas par laulātā atsevišķo mantu.

---

¹⁶ LR Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 25.09.2003. spriedums lietā Nr.PAC-642. Grām: Latvijas Republikas apelācijas instances nolēmumu apkopojums civillietās 2003.-2004.gads. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 413.-420.lpp.

Citu piemēru atspoguļo LR Augstākās tiesas Senāta spriedums lietā Nr.SKC-209 I.L. prasībā pret M.I. par īpašuma tiesību atzīšanu uz kustamu mantu un zaudējuma piedziņu. Strīdus kustamā manta ar kopējo vērtību Ls 28 955, 70 iegādāta laulības laikā par prasītājas personīgajiem līdzekļiem, kas tika reģistrēti uz vīra – M.I. vārda. Atbildētājs patstāvīgu algotu darbu nestrādāja kopš 1997.g. un prasītāja bija vienīgā ģimenes apgādniece, kas liecina, ka M.L. ienākumi nebija pietiekami tehnikas iegādei. Ar Ogres rajona tiesas 2006.gada 20.jūnija spriedumu I.L. prasība noraidīta. Izskatot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar I.L. apelācijas sūdzību, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar savu 2007.gada 1.novembra spriedumu I.L. prasību arī noraidījusi. Senāts atzina, ka Apelācijas instances tiesa, atsaucoties uz CL 91.p.1.d., I.L. prasību noraidījusi uz tā pamata, ka prasītāja nav pierādījusi, ka laulības laikā iegādātā strīdus kustamā manta ir iegādāta par viņas personīgajiem līdzekļiem. Mantas iegūšanas fakts laulības kopsdzīves laikā pats par sevi nedod pamatu uzskatīt šo mantu kā laulāto kopīgu mantu, uz kuru attiecināmi CL 89.p.2.d. noteikumi, kas paredz, ka viss, ko laulības laikā laulātie iegūst kopīgi vai ar otra laulātā darbības palīdzību, ir abu laulāto kopīga manta, jo atbilstoši šā likuma 89.p.1.d. un 3.d., 91.p.1.d. pastāv arī laulātā atsevišķa manta. Taču Senāts uzskatīja, ka CL 91.p.1.d. dotais laulātā atsevišķas mantas uzskaitījums nav izsmeļošs. Senāta spriedumā norādīts, to, ka viens laulātais var laulības laikā iegūt savu atsevišķu mantu arī citos, ne tikai CL 91.p.1.d. norādītajos gadījumos, apstiprina CL 90.p.1.d., kurā noteikts, ka katram laulātajam visā laulības pastāvēšanas laikā ir tiesība pārvaldīt un lietot visu savu mantu – kā pirms laulības piederējušo, tā arī laulības laikā iegūto. Šajā tiesību normā, norādot uz viena laulātā laulības laikā iegūto mantu, nav atsauces uz CL 91.p., kurā dots laulātā atsevišķās mantas uzskaitījums. Spriedumā uzsvērts, ka arī juridiskajā literatūrā norādīts, ka: „Jaunākajā juridiskajā literatūrā, analizējot jautājumu par laulāto mantas veidiem, ir izteikts viedoklis, ka CL 91.p.1.d. ietvertais izsmeļošais uzskaitījums neaptver visus gadījumus, kad viens laulātais laulības laikā iegūst mantu atsevišķi no otra laulātā, tas ir, bez otra laulātā līdzdalības CL 89.p.2.d. izpratnē (...). Kaut gan no CL 89.p.1.d. un 2.d. vārdiskās izpratnes izriet, ka laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās pastāv divi laulāto mantas veidi, patiesībā tie ir trīs, jo līdžās 1) viena laulātā atsevišķajai mantai un 2) abu laulāto kopīgajai mantai izšķirama arī 3) laulātā „atsevišķi iegūtā manta”. Līdz ar to Senāts uzskatīja, ka apelācijas instances tiesa CL 91.p.1.d. iztulkojusi bez kopsakara ar citām tiesību normām, kas reglamentē laulāto mantiskās attiecības.¹⁷

No minētiem tiesu spriedumiem autore secina, ka bez laulātā atsevišķas mantas pastāv arī laulības laikā bez otra laulātā līdzdalības iegūta manta, kas tiesiski nav regulēta CL, radot

¹⁷ LR Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 14.05.2008. spriedums lietā Nr.SKC-209. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/archive/department1/2008/> [aplūkots 08.04.2012.]

problēmu, ka manta juridiski nav nedz laulāto atsevišķa manta, nedz arī laulāto kopīga manta. 1937.g. CL 89.p. problēmas neradīja, jo CL 91.p. bija punkts, ka sievas atsevišķa manta ir manta, ko sieva nopelna ar savu patstāvīgu darbu, turpretim CL 90.p.1.d. bija atsauce uz CL 91.p., ka vīram ir tiesības pārvaldīt un lietot visu sievas mantu, izņemot viņas atsevišķo mantu. No kā bija skaidri redzams, ka sievas atsevišķa manta ir manta, ko viņa iegūst par līdzekļiem, ko nopelna ar viņas patstāvīgo darbu. Tagad CL 90.p.1.d. nosaka, ka katram laulātajam visā laulības pastāvēšanas laika ir tiesība pārvaldīt un lietot visu savu mantu - kā pirms laulības piederējušo, tā arī laulības laikā iegūto. CL 90.p.1.d. saskan ar CL 89.p.1.d., tikai CL 90.p.1.d. vairs nesatur atsauci uz CL 91.p., kā tas bija noteikts 1937.g. CL un CL izveidojot jaunu mantu – atsevišķi iegūtā manta.

LU Juridiskās fakultātes Civiltiesisko zinātņu katedras lektors dr.iur. E.Kalniņš ir novērtējis, ka laulātā atsevišķi iegūtā manta var būt: 1) manta, ko viens laulātais laulības laikā, taču pēc laulības kopsdzīves pārtraukšanas ieguvis ar savu darbu vai ar personiskajiem līdzekļiem, 2) cita manta, ko laulātais laulības laikā, pastāvot laulāto kopsdzīvei un kopīgai saimniecībai, ieguvis viens no laulātajiem bez otra laulātā līdzdalības CL 89.p.2.d. izpratnē, 3) šīs mantas ienākumi plašākā nozīmē, kā arī tas, ar ko liettiesiskās surogācijas ceļā tiek atvietots kāds cits laulātā atsevišķi iegūtās mantas objekts vai sastāvdaļa.¹⁸ Arī I.Bergmane atzīst, ka CL 89. un 91.p. neaptver visus laulāto mantas iegūšanas veidus, tādēļ veidojas vēl viena laulāto mantas kategorija „atsevišķi iegūta manta”. Norāda, ka, ja viens laulātais laulības laikā ar saviem līdzekļiem bez otra laulātā darbības palīdzības iegūst mantu, kas nav personiskās lietošanas priekšmets vai der šī laulātā patstāvīgā darbā, tātad tā ir laulātā atsevišķi iegūtā manta.¹⁹

Autore pilnībā piekrīt LU Juridiskās fakultātes Civiltiesisko zinātņu katedras lektora dr.iur. E.Kalniņa un I.Bergmanes darbos paustajām atziņām, kas ir pamatotas ar tiesību normu analīzi, jo juridiskajā literatūrā pretēju atziņu paušana nav tikusi atrasta. Autore piekrīt arī E.Kalniņa izteiktajam viedoklim, ka CL 91.p.1.d.4.pk. būtu jāizteic šādā jaunā redakcijā: laulātā ienākumi, kas nav nodoti ģimenes un kopīgās mājsaimniecības vajadzībām, kā arī manta, ko viņš par minētajiem ienākumiem vai ar savu darbu ieguvis laulības laikā, taču pēc laulāto kopsdzīves un kopīgas saimniecības vešanas pārtraukšanas”,²⁰ tomēr autore uzskata, lai novērstu neatbilstību starp CL normām un aptvertu visus īpašuma iegūšanas veidus, CL būtu nepieciešami grozījumi, papildinot 91.p.1.d. ar 5.pk. šādā redakcijā:

¹⁸ Kalniņš E. Privāttiesību teorija un prakse. Raksti privāttiesībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 90.-95.lpp.

¹⁹ Bergmane I. Laulāto atsevišķa manta. Latvijas Universitātes raksti 657.sējums. Juridiskā zinātne. Rīga: Zinātne, 2003, 56., 58.lpp.

²⁰ Kalniņš E. Laulāto manta laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 141.lpp.

„5) laulības laikā bez otra laulātā līdzdalības iegūta manta”;

līdzšinējo 5.pk. iekļaut kā 6.pk. šādā redakcijā:

„6) manta, ar ko atvietota iepriekšējās (1.—5.) pk. minētā manta”.

Tādā veidā arī viena laulātā atsevišķi iegūta manta tiktu pakļauta laulātā atsevišķās mantas statusam. Turklāt CL 89.p.1.d. būtu svītrojama atsauce uz CL 91.p., savukārt CL 90.p.1.d. iekļaujama atsauce uz CL 91.p.

Ļoti pozitīvu faktu autore uzsver to, ka no LR Saeimas mājas lapas redzams, ka LR Saeimas Juridiskā komisija 2011.gada 10.novembrī ar vēstuli Nr.9/3–2-14-11/11 adresētu LR Saeimas prezidijam, ierosina 11.Saeimā turpināt izskatīt citu starpā 10.Saeimā neizskatīto likumprojektu „Grozījumi Civillikumā” 2.lasījumā. Minēto likumprojektu 21.pk. nosaka: aizstāt 89.p.1.d. vārdus, skaitli un saīsinājumu „iegūst laulības laikā (91.p.)” ar vārdiem „iegūst laulības laikā kā atsevišķu mantu”. Savukārt 22.pk. paredz: izteikt 91.p.1.d. ievaddaļu šādā redakcijā: „Katra laulātā atsevišķa manta it sevišķi ir.”²¹ Tādā veidā LU Juridiskās fakultātes Civiltiesisko zinātņu katedras lektors dr.iur. E.Kalniņš uzskata, ka tiks aizpildīts likuma robs jautājumā par tādas viena laulātā iegūtās mantas raksturu, kas iegūta laulības laikā, taču no likumā ietvertā tiesiskā regulējuma viedokļa nav uzskatāma nedz par šī laulāto atsevišķo mantu, nedz arī par abu laulāto kopīgo mantu un zustu arī nepieciešamība CL noteikumos, kas regulē laulātā atsevišķo mantu, pēc analogijas piemērot likuma tieša veidā neregulētajai laulāto „atsevišķi iegūtajai mantai”.²² Autore uzsver, ka pilnībā var piekrist E.Kalniņa izteiktajam viedoklim, kas vērtējams kā pamatots.

1.2. Laulāto kopīga manta

Juridiskajā literatūrā ir daudz šķēpu lauzts par jautājumu, kad ir un kad nav laulāto mantas kopība, lai gan CL 89.p.2.d. nosaka, ka viss, ko laulības laikā laulātie iegūst kopīgi vai viens no viņiem, bet ar abu laulāto līdzekļiem vai ar otra laulātā darbības palīdzību, ir abu laulāto kopīga manta; šaubu gadījumā jāpieņem, ka šī manta pieder abiem līdzīgās daļās.

²¹ Grozījumi Civillikumā. <http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/webPhase6?OpenView&Count=30>, <http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/58DDCD69C293BEA3C225793D004D5304?OpenDocument> [apskatīts 01.05.2012.]

²² Kalniņš E. Laulāto manta laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 141.-142.lpp.

Atšķirībā no LR CL 89.p.2.d. tiesību normā noteiktās laulāto kopīgās mantas Lietuvas Republikas CL 3.88.p.²³ un Krievijas Ģimenes CK 34.p.2.d.²⁴ laulāto kopīgā manta ir konkretizēta nekā CL 89.p.2.d., nosakot, ka laulāto kopīpašumā ietilpst īpašums, kas iegūts laulības laikā uz viena vai otra laulāto vārda; laulāto ienākumi, kas iegūti no atsevišķiem īpašumiem; laulāto ienākumi, kas gūti strādājot darba, uzņēmējdarbības un inetelektuālā īpašuma darbības rezultātā, pensijām, dividendēm, pabalstiem un citiem maksājumiem, kas gūti laulāto kopdzīves laikā. Lai noteiktu, kurš no laulāto mantiskiem īpašumiem ir laulāto kopīga manta, tiek ņemti vērā sekojoši apstākļi, proti, manta, kas iegādāta laulības laikā par kopīgiem līdzekļiem un manta, kas nonākusi laulāto īpašumā laulību periodā. Svarīga praktiska nozīme tam, ka jākonstatē moments, no kura laika katra laulātā darba alga (ienākumi) kļūst par laulāto kopīpašumu. Tie laulāto kopīpašumā tiek iekļauti no tā momenta, kad: pārskaitīšanas momenta; momenta, kad tiek ieskaitīti ģimenes budžetā; faktiskās saņemšanas momenta.²⁵ Pie tam no Krievijas Ģimenes CK 34.p.3.d. izriet, ka laulātajam arī ir tiesības uz kopīpašumu, kurš laulības periodā ir ņēmis dalību mājās, rūpējies par bērniem un nav guvis patstāvīgus ienākumus. Prof. L.M. Pčelinceva uzsver, ka šī norma galvenokārt tiek ievērota, lai aizsargātu nestrādājošo sieviešu tiesības. Tā rezultātā viņas mājas darbs, izejot no nostiprinātās CK 31.p. principa par vienlīdzību laulāto starpā, tiek pielīdzināts kā strādājošā vīra darbam. Tādā sakarībā tiesības uz kopīpašumu tiek noteiktas vienlīdzīgi, neatkarīgi no sniegtā ieguldījuma apjoma īpašuma iegādei.²⁶ Autore uzsver, ka tas būtiski atšķiras no CL 89.p.2.d. normas, jo CL šādu laulības laikā iegūtās kopīgās mantas prezumpciju neparedz, jo, lai mantu atzītu par laulāto kopīgu mantu, tai jābūt iegādātai ne tikai laulības laikā, bet tai jābūt iegādātai arī ar otra laulātā līdzekļiem vai darbības palīdzību.

CL 89.p.2.d. tiek lietots jēdziens laulāto „kopīga manta”. Saskaņā ar kopīpašuma vispārīgajiem principiem ar kopīpašumu jāsaprot īpašuma tiesība, kas pieder uz vienu un to pašu nedalītu lietu vairākām personām nevis reālās, bet tikai domājamās daļās, tā ka sadalīts vienīgi tiesību saturs (CL 1067.p.). Pie tam katra kopīpašnieka domājamā daļa kopējā lietā pieder vienīgi viņam (CL 1072.p.). Ņemot vērā, ka CL 1074.p. nosaka, ka katrs kopīpašnieks var katrā laikā prasīt dalīšanu, tad kopīpašuma sadales regulējums ir noteikts CL 1075.p., kurā ir paredzēti šādi kopīpašuma sadales veidi: kopīpašuma priekšmeta reāla sadale, izdalot katram īpašniekam reālās daļas; lietas atdošana vienam kopīpašniekam, ar pienākumu

²³ Civil Code of the Republic of Lithuania. Pieejams:

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=245495&p_query=&p_tr2=&p_hil=&p_sess=&p_no=1 [aplūkots 25.04.2012.]

²⁴ Пчелинцева Л. М. Семейное право России: Учебник для вузов. 4-е изд., перераб. Москва: Издательство Норма, 2006, с.202.

²⁵ Там же, с.203.-204.

²⁶ Там же, с.201.-202.

samaksāt otram kopīpašniekam viņa daļu naudā; kopējās lietas pārdošana, izdalot iegūto naudu kopīpašnieku starpā; jautājuma izlemšana ar lozi, izlozējot, kurš no kopīpašniekiem paturēs pašu priekšmetu un izmaksās otram viņa daļu naudā. Savukārt CL Ģimenes tiesību daļā ir atsevišķi noteikumi, pastāvot kuriem tikai laulātais var prasīt, vai laulātie var vienoties par kopīgās mantas sadali. CL komentāros A.Grūtups, E.Kalniņš raksta, ka CL ir paredzēti divi kopīpašuma veidi - dalītais un nedalītais kopīpašums.²⁷ Turpretim J.Rozenfelds uzsver, ka CL neatzīst nedalīto kopīpašumu, bet tikai tādu kopīpašuma formu, kur katram īpašumam noteikta domājamā daļa, kas izteikta aritmētiskas daļas veidā, līdz ar to kopīpašums aplūkots kā vispārīgu normu kopums, tomēr paralēli tam likums paredz arī speciālus gadījumus. Kā vienu no svarīgākajiem speciālajiem gadījumiem J.Rozenfelds min laulāto kopīpašumu un tā dažādās modifikācijas, ko var paredzēt ar laulības līgumu²⁸ un saskaņā ar CL nedalītais kopīpašums pastāv attiecībā uz „laulāto mantas kopību” CL 124. un turpmākiem pantiem. Arī I.Bergmane uzsver, ka CL Ģimenes tiesību daļā netiek lietots jēdziens „kopīpašums”, „kopmanta”, ar to norādot, ka starp šiem jēdzieniem CL Ģimenes tiesību daļā un Lietu tiesību daļā nav liekama vienādības zīme. Laulāto kopīgais īpašums nav identisks kopīpašumam CL Lietu tiesību daļas izpratnē. CL Lietu tiesību daļā noteiktais kopīpašums ir vispārīga norma, bet CL Ģimenes tiesību daļā subjekti ir savstarpēji saistīti arī ar laulības institūtu, un līdz ar to ģimenes tiesībās kā speciāla norma ir lietojams termins „kopīga manta”, „kopīgais īpašums”.²⁹ Autore uzskata, ka pilnībā var piekrist juridiskajā literatūrā izteiktajam viedoklim, kas vērtējams kā pamatots.

No kopīgās mantas rašanās priekšnoteikuma viedokļa attiecīgajai mantai, pirmkārt, jābūt iegūtai laulības laikā. Turklāt, kā precizēts tiesu praksē, attiecīgās mantas iegūšanas brīdī jāpastāv „laulāto kopdzīvei” un laulāto „kopīgai saimniecībai”, tāpēc, piem., manta, ko viens no laulātajiem ar saviem personīgajiem līdzekļiem ieguvis pirms laulības šķiršanas, taču pēc laulāto kopdzīves un kopīgas saimniecības vešanas, nav atzīstama par laulāto kopīgu mantu. Otrkārt, attiecīgajai mantai jābūt iegūtai atbilstoši kādam no CL 89.p.2.d. paredzētajiem līdzdalības veidiem. Atbilstoši laulāto mantas kopības sistēmai visa laulības laikā iegūtā manta, izņemot laulības līgumā noteikto „atsevišķo mantu”, ietilpst laulāto kopīgā mantā, turklāt neatkarīgi no tā, vai vispār un kādā apmērā viens vai otrs laulātais ir piedalījies attiecīgās mantas iegūšanā (CL 124.p.1.d.). Treškārt, laulāto līdzdalība kopīgas mantas iegūšanā var izpausties vai nu tādējādi, ka attiecīgo mantu abi laulātie „iegūst kopīgi”, vai arī

²⁷ Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 247.lpp.

²⁸ Rozenfelds J. Lietu tiesības. 3.labotais un pap.izd. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004, 64.lpp.

²⁹ Bergmane I. Nekustamais īpašums kā laulāto kopīga manta. Latvijas Universitātes raksti 665.sējums. Sociālās zinātnes. Rīga: Latvijas Universitāte, 2003, 28.lpp.

tādējādi, ka attiecīgo mantu iegūst viens laulātais, bet „ar abu laulāto līdzekļiem vai ar otra laulātā darbības palīdzību”.³⁰ Arī LR Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2011.gada 26.janvāra sprieduma lietas Nr.SKC-47/2011 motīvu daļā Senāts secina, ka no minētas likuma normas izriet nepieciešamība, pirmkārt, noskaidrot jautājumu par to, vai strīdā esošais īpašums ir iegūts laulības laikā, t.i., laikā, kad puses ir bijušas patiesās laulāto attiecībās un viņiem ir bijusi kopīga saimniecība, otrkārt, noskaidrot, vai manta iegūta par abu laulāto līdzekļiem vai vismaz ar otra laulātā darbības palīdzību.³¹ Tomēr praksē nākas saskarties ar to, ka šāda veida prasības tiek noraidītas tieši pierādījumu trūkumu dēļ, proti, J.Krūmiņš savā darbā „Tiesu prakse strīdos par laulāto mantas dalīšanu” min Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2000.gada 12.janvārī civillietā Nr.C-51/9 noraidīja prasību par īpašuma tiesību atzīšanu uz 1/2 domājamo daļu no nekustamā īpašuma. Spriedumā tiesa norāda: „Prasītāja norādīja uz to, ka minētais īpašums iegūts laulības kopsdzīves laikā par kopīgiem līdzekļiem, taču nevarēja lietā konkrēti iesniegt pierādījumus par to, kādi konkrēti ir viņas ieguldītie līdzekļi darījumā”.³²

Attiecībā uz mantu, ko ieguvis viens laulātais ar otra laulātā darbības palīdzību, izriet, ka mantas „juridiskais ieguvējs” ir viens no laulātajiem, proti, pirmais, bet, ņemot vērā viena laulātā atsevišķās mantas ienākumus, kas iegūti ar otra laulātā līdzdalību, pēdējam ieguldot savu darbu, ir uzskatāms par laulāto kopīgo mantu. Taču ar otra laulātā darbības palīdzību nav jāsaprot tikai mantiski novērtējama izpildījuma izdarīšana, ar to saprot arī mājsaimniecības vešanu un laulāto aizgādībā esošo bērnu ikdienas aprūpi un uzraudzību, ko veic viens laulātais, kas tieši izriet no CL 84.p. LU Juridiskās fakultātes Civiltiesisko zinātņu katedras lektors dr.iur. E.Kalniņš, citējot juridiskajā literatūrā paustās atziņas, norādījis, ka otrs laulātais „atbrīvojot” pirmo laulāto no ikdienas rūpēm par mājsaimniecību un laulāto kopīgajiem bērniem, kā arī visādi citādi nodrošinot saskaņu ģimenē, būtiski palīdz pirmajam laulātajam labāk apmierināt ģimenes un kopīgās mājsaimniecības vajadzības, kā arī rada priekšnoteikumus veiksmīgai pirmā laulātā radošajai, profesionālajai, saimnieciskajai vai citādi darbībai, pie tam laulātais, kurš sevi pilnībā velta mājsaimniecības vešanai un rūpēm par laulāto kopīgajiem bērniem, ģimenes un pirmā laulātā labā zināmā mērā „upurē” savu iespēju pašam piekopt kādu amatu vai arodu (profesiju) un patstāvīgi gūt ienākumus no šādas nodarbošanās. Tajā pašā laikā pirmais laulātais var brīvi strādāt algotu darbu, nodarboties ar

³⁰ Kalniņš E. Privāttiesību teorija un prakse. Raksti privāttiesībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 57.-59.lpp.

³¹ LR Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 26.01.2011. spriedums lietā Nr. SKC-47/2011. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2011/47.pdf> [aplūkots 28.03.2012.]

³² Krūmiņš J. Tiesu prakse strīdos par laulāto mantas dalīšanu. Jurista vārds, 24.02.2004., Nr.7 (312). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=84634> [aplūkots 11.04.2012.]

radošo, profesionālo vai saimniecisko darbību un tādējādi gūt arī tādus ienākumus, kas paliek pāri pēc ģimenes un kopīgās mājsaimniecības nepieciešamo izdevumu segšanas.³³

Ievērojot iepriekš minēto, rodas jautājums, vai atlīdzību uz autora darbu var uzskatīt par kopīgu mantu, ja autora darbs ir radīts ar otra laulātā darbības palīdzību. No Autortiesību likuma 2.p.1.d. izriet, ka autortiesības pieder autoram, tiklīdz darbs ir radīts, neatkarīgi no tā, vai darbs ir pabeigts. Turklāt arī Autortiesību likuma 7.p. noteikts, ka autortiesību subjekti, pirmkārt, ir darba autors, līdzautors, atvasināto darbu autori, ieskaitot audiovizuāla darba autorus - režisors, scenārija autors, dialogu autors, attiecīgajam audiovizuālajam darbam radīta muzikāla darba (ar tekstu vai bez tā) autors, kā arī citas personas, kas jaunrades rezultātā devušas savu ieguldījumu darba tapšanā, radot konkrētu darbu - autortiesību objektu, ko atsevišķi reglamentē šā likuma 4.p. Otrkārt, tie ir viņu mantinieki. Treškārt, autora mantiskās tiesības viņa dzīves laikā un pēc autora nāves – bez mantiskajām tiesībām arī daļu no autora personiskajām tiesībām var iegūt vēl citas personas – citi autortiesību pārņēmēji (izdevniecības utt. – arī jebkurš darba pasūtītājs vai darba devējs, kura uzdevumā tiek radīts darbs). Ievērojot Autortiesību likuma 15.p.1.d., autoram attiecībā uz sava darba izmantošanu pieder šādas izņēmuma tiesības: publicēt darbu, to publicējot, reproducējot, publiski izpildot darbu, raidot to ēterā vai pa vadiem, vai citā veidā komunicējoties ar sabiedrību, izplatīt darbu, iznomāt, izīrēt vai publiski patapināt darba oriģinālu vai kopijas, izņemot trīsdimensiju arhitektūras darbus un lietišķās mākslas darbus, tulkot darbu, aranžēt, dramatisēt, ekranizēt vai citādi pārveidot darbu, pie tam no šā panta ceturtās daļas izriet, ka autoram, izmantojot savu darbu, ir tiesības saņemt atlīdzību. Tātad tiesības uz autora darbu ir darba autoram un otram laulātam tikai pēc autora nāves, taču tas ir pretrunā ģimenes tiesību normām, jo no CL 84.p. izriet, ka laulātiem ir pienākums vienam par otru gādāt, turklāt ja otrs laulātais ar savu darbību rada tādus apstākļus, ka pirmais laulātais var radīt savu darbu, tad otram laulātam ir tiesības uz autora atlīdzību un saskaņā ar CL 89.p.2.d. tā ir atzīstama kā laulāto kopīga manta. Pretējā gadījumā, ja uzskatītu, ka otrs laulātais pilda tik uzturdošanas pienākumu, viņš tiktu nostādīts ārkārtīgi netaisnā un neizdevīgā statusā, kas neatbilst laulāto vienlīdzības principam. Ņemot vērā to, Autortiesību likumā būtu nepieciešami grozījumi, papildinot Autortiesību likuma 15.p. ar 5.d. šādā redakcijā: „otrs laulātais ar savu darbu, saviem līdzekļiem ņem dalību rakstīšanā, tad arī autortiesību atlīdzība tiek uzskatīta par laulāto kopīgo mantu”.

Aktuāls kļuvis jautājums, vai kapitāla daļas un akcijas ir laulāto kopmanta, vai laulības šķiršanās gadījumā akcijas un daļas var būt sadalītas starp laulātiem, jo arī tiesu prakse

---

³³ Kalniņš E. Laulāto manta laulāto matiskajās attiecībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 117.-118.lpp.

apstiprina, ka ir celtas prasības ar pieprasījumu reāli sadalīt kapitāla daļas starp laulātajiem, norādot, ka tās atbilstoši CL 89.p.2.d. iegūtas ar abu laulāto līdzekļiem un darbības palīdzību.

2002.gada 3.septembra MK izdevis noteikumus Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība”, kura 9.pk. noteikts, ja laulāto mantiskās attiecības skar uzņēmumu (uzņēmēj sabiedrību), komercsabiedrību vai kapitāla (ieguldījuma) daļu tajā, laulātajiem papildus jāiesniedz tik šo noteikumu 5.1.apakšpunktā minētā dokumenta notariālā kārtībā apliecinātu kopiju, cik uzņēmumu (uzņēmēj sabiedrību) un komercsabiedrību ir minēts dokumentā, uz kura pamata tiek izdarīts ieraksts laulāto mantisko attiecību reģistrā. Tiesas nolēmuma norakstu var apliecināt arī tiesā, kurā šis nolēmums pieņemts. Komentējot minēto normu, Uzņēmumu reģistra Juridiskās nodaļas vecākā referente I.Panasova minējusi, ka, lai Uzņēmumu reģistrs un trešās personas redzētu, ka, piemēram, kapitāla daļas uzņēmumā Z noteikti ir viena laulātā īpašums un ka šo kapitāla daļu pārdošanas gadījumā pretenzijas no otras puses nevar būt, tādējādi trešās personas, stājoties darījuma attiecībās ar kādu no laulātajiem, iepriekš minētajā gadījumā var paļauties, ka kapitāla daļas uzņēmumā ir viena laulātā īpašums un piekrišana rīkoties ar īpašumu, no otra laulātā nav nepieciešama.³⁴ Tātad pastāv viedoklis, ka kapitāla daļas kā tādās var būt laulāto kopīga manta, un attiecībā uz tām var tikt reģistrētas laulāto mantiskās attiecības. Turklāt iepriekš minētā MK norma nav atcelta un grozīta. Tas ir paredzēts tādēļ, ka var būt situācija, kad viena daļa vai viena akcija (vai akcijas, daļas) laulātie ieguvuši par kopējiem līdzekļiem, un šāda reģistrācija to apliecina, turklāt ja ir viena akcija, tad tā nav dalāma, bet no šādas reģistrācijas var pierādīt, ka tā ir iegūta par kopējiem naudas līdzekļiem.

Vadoties tikai no CL 89.p.2.d. noteiktā, to nesaistot ar citām tiesību normām, var nonākt pie kļūdaina secinājuma, ka pamatkapitāla daļas var būt laulāto kopīga manta, kas reāli var tikt sadalītas starp laulātajiem. CL 90.p. ir noteikts, ka katram laulātajam visā laulības pastāvēšanas laikā ir tiesības pārvaldīt un lietot visu savu mantu – kā pirms laulības piederējušo, tā arī laulības laikā iegūto. Šā panta otrajā daļā ir noteikts, ka abu laulāto kopīgo mantu laulātie pārvalda un ar to rīkojas kopīgi, bet, abiem laulātajiem vienojoties, to var pārvaldīt arī viens no viņiem. Viena laulātā rīcībai ar šo mantu nepieciešama otra laulātā piekrišana. Tātad, pieņemot, ka akcijas vai kapitāla daļas (kuras ierakstītas akcionāru (dalībnieku) reģistrā uz viena laulātā vārda) ir laulāto kopmanta, tad, lai dalībnieks varētu ar tām rīkoties, būtu nepieciešama otra laulātā piekrišana. Tomēr KCL 238.p. ir noteikts, ka akcionārs var brīvi atsavināt savas akcijas. Tātad, kā secina zvērināta advokāte B.Stenclava, ja KCL normas neparedz otra laulātā piekrišanu akciju atsavināšanas gadījumā, tad tas pierāda,

³⁴ Panasova I. Kā reģistrēt laulāto mantiskās attiecības. Mans Īpašums, 2002, Nr.11 (153), 44.-45.lpp.

ka akcijas (daļas) nav laulāto kopīga manta. KCL 188.p. ir noteikts, ka dalībnieks (sabiedrībā ar ierobežotu atbildību) var atsavināt sev piederošu daļu, patstāvīgi nosakot tās vērtību. Šā panta otrā daļā ir noteikts, ka dāvināt, mainīt vai citādi atsavināt daļu (izņemot pārdošanu) dalībnieks var tikai ar dalībnieku lēmumā izteiktu piekrišanu. Turklāt ceturtajā daļā ir noteikts, ka ierobežot dalībnieka tiesības pārdot viņam piederošu daļu var tikai ar attiecīgā dalībnieka nepārprotamu rakstveida piekrišanu. Tātad secina zvērināta advokāte B.Stenclava arī kapitāla daļu atsavināšanas gadījumā KCL normas neparedz otrā laulātā piekrišanu.³⁵

KCL 226.p.1.d. ir dots akcijas formulējums: akcija ir vērtspapīrs, kas apliecina akcionāra līdzdalību sabiedrības pamatkapitālā. Naudas ieguldījums sabiedrības pamatkapitālā pieder pašai sabiedrībai. Uz to norāda KCL 134.p.1.d. un 151.p.4.d. KCL 134.p.1.d. ir noteikts, ka kapitālsabiedrības ir komercsabiedrība, kuras pamatkapitāls sastāv no pamatkapitāla daļu vai akciju nominālvērtības. KCL 151.p.4.d. ir noteikts, ka ieguldītās lietas kļūst par sabiedrības īpašumu. Tas attiecas ne tikai uz naudas līdzekļiem, bet arī uz jebkuru mantu, kas ir ieguldīta sabiedrības pamatkapitālā. Tādējādi ieguldījums sabiedrības pamatkapitālā nevar būt vienlaicīgi arī laulāto kopmanta, uzsver zvērināta advokāte B.Stenclava.³⁶ Uz to ir norādījis arī LR Augstākās tiesas Senāts, 2004.gada 3.martā izskatot civillietu Nr.SKC-136 L.V. prasībā pret R.V. par īpašuma tiesību atzīšanu uz laulāto kopīgo mantu. Senāts atzīst, ka Apelācijas instances tiesa sabiedrības ar ierobežotu atbildību pamatkapitālu (statūtu fonds), kas veidojas no dalībnieku iemaksām, pamatoti atzinusi par sabiedrības īpašumu, kas vienlaicīgi nevar būt laulāto kopīpašums. Šāds secinājums izriet no likuma „Par sabiedrībām ar ierobežotu atbildību” 3.p. noteikumiem, kur nepārprotami noteikts, ka visu dalībnieku daļu vērtības kopsomma veido sabiedrības pamatkapitālu (statūtu fondu). Tāpat ienesums, ko sabiedrība gūst no sava īpašuma, veicot uzņēmējdarbību, tāpat pieder sabiedrībai un to nevar atzīt par laulāto kopmantu. Saskaņā ar šā likuma 46.p. dividendes izmaksā sabiedrības dalībniekam, kas ir dalībnieka peļņa par līdzdalību sabiedrībā. Termins „daļas īpašnieks”, kas minēts likuma „Par sabiedrībām ar ierobežotu atbildību” 29.p.2.d. un 31.p., tulkojams kopsakarā ar šī likuma 26.p., kas nosaka, ka daļas apliecība apliecina to, ka sabiedrības dalībnieks ir ieguldījis savas daļas vērtību un ieguvis visas sabiedrības dalībnieka tiesības pilnā apjomā. Šī likuma 31.p. nosaka kārtību, kādā sabiedrības dalībnieks var savas daļas realizēt, un to neietekmē apstākļi, ka sabiedrības dalībnieks sabiedrības pamatkapitāla veidošanā iemaksājis līdzekļus, kas ir laulāto kopējie līdzekļi. Šo speciālajā literatūrā noteikto kārtību nevar ietekmēt un grozīt vispārējās CL normas, jo tas būtu pretrunā ar likumu „Par likumu un citu Saeimas, Valsts Prezidenta un MK pieņemto aktu izsludināšanas,

³⁵ Stenclava B. Kapitāla daļu īpašuma tiesības laulībā. *Bilance*, 2008, Nr.9 (189), 16.lpp.

³⁶ Turpat

publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību” 8.p.3.d. Senāts arī atzina par pamatotu Apelācijas instances tiesas atzinumu, ka laulāto kopmanta ir sabiedrības ar ierobežotu atbildību dalībnieku iemaksa, ja tā ņemta no laulāto kopīgiem līdzekļiem. Ar Apelācijas instances spriedumu tika piedzīta kompensācija laulāto kopīgas mantas daļai.³⁷ Pielietotais risinājums balstīts uz likumu „Par sabiedrībām ar ierobežotu atbildību”, kuru aizstājis KCL, taču šā likuma 2.p. ir atbilstošs KCL 134.p.1.d. Likuma „Par sabiedrībām ar ierobežotu atbildību” 29.p.2.d. normas analogiska norma ietverta arī KCL 157.p.1.d. un 186.p.2.d. un 226.p.2.d., lai gan Senāts šī likuma normā ietvērto nosacījumu analizējis kopsakarā ar citām likuma normām, kas nosaka reģistra sabiedrības dalībnieka tiesības.

Atbilstoši KCL 136.p.1.d. dalībnieks ir persona, kurai sabiedrībā pieder viena vai vairākas daļas. KCL 186.p.2.d. un 226.p.2.d. ir noteikts, ka daļa nav dalāma. Tas nozīmē, ka katram sabiedrības dalībniekam piederošo daļu skaits ir izsakāms veselās daļās. Turpretim KCL 187.p.2.d. nosaka, ka sabiedrības dalībnieku reģistrā citu starpā jānorāda dalībnieka vārds, uzvārds, personas kods, daļas nominālvērtība, katram dalībniekam piederošo daļu skaits, kā arī datumu, kad dalībnieks veicis daļu apmaksu pilnā apmērā, vai, ja notikusi pamatkapitāla palielināšana, - arī daļu apmaksas termiņu. Savukārt, no KCL 157.p.1.d. izriet, ka sabiedrībā viena daļa var piederēt vairākām personām kopīgi. Šīs personas no daļas izrietošās tiesības var izmantot, tikai ieceļot kopīgu pārstāvi. Šā panta otrajā daļā noteikts, ka ieceltais pārstāvis ierakstāms sabiedrības dalībnieku reģistrā. Arī A.Strupišs, komentējot KCL 157.p., uzsver, tā kā Sabiedrības ar ierobežotu atbildību daļa un akcija nav dalāmas reālās daļās, tad vairāku personu tiesības uz tām ir kopīpašuma tiesība un uz to attiecināmi CL vispārīgie noteikumi par kopīpašumu.³⁸ Respektīvi, CL 1067.p. nosaka, ka īpašuma tiesība, kas pieder uz vienu un to pašu nedalītu lietu vairākām personām nevis reālās, bet tikai domājamās daļās, tā ka sadalīts vienīgi tiesību saturs, ir kopīpašuma tiesība. Turpretim no CL 1070.p. izriet, ka kopējās lietas dalīta lietošana pielaižama tikai tad, kad šo lietu var dalīt, bet arī šajā gadījumā lietošana samērojama ar atsevišķo daļu lielumu.

Ievērojot KCL 157.p. nosacījumus, vērtējams, ka sabiedrības kapitāla daļas atzīstamas par esošām laulāto kopīgā mantā, tad, ja tās kā kopīga manta ir tikušas reģistrētas sabiedrības dalībnieku reģistrā, taču domājamo daļu esamība daļu kopīpašumā nav uzskatāma par daļu dalīšanu KCL 186.p. izpratnē.

³⁷ LR Augstākās tiesas Senāta 03.03.2004. spriedums lietā Nr.SK-136. Grām: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2004. Rīga: Latvijas Tiesnešu mācību centrs, 2005, 48.-53.lpp.

³⁸ Strupišs A. Komerclikuma komentāri III B daļa. Komersanti. XI sadaļa. Kapitālsabiedrības (134.-184.p.). Rīga: „A. Strupiša juridiskais birojs” SIA, 2003, 107.lpp.

Līdz ar to darba autore vērtē, ka, ievērojot iepriekš minēto LR Augstākās tiesas spriedumu attiecībā uz kapitālsabiedrībām, kas ierakstītas komercreģistrā saskaņā ar KCL normām, un, vadoties pēc KCL nosacījumiem pēc to jēgas un mērķa, ne ieguldījums sabiedrības pamatkapitālā, ne arī akcijas un kapitāla daļas nav laulāto kopīga manta, tāpēc KCL būtu nepieciešami grozījumi, KCL 186.p.2.d. un 226.p.2.d. papildināt aiz vārda „dalāma” ar vārdiem „un nav laulāto kopīga manta”, kā rezultātā tiesā laulātie nevarētu laulības šķiršanas gadījumā, atsaucoties uz CL 89.p.2.d., lūgt tiesu sadalīt starp laulātajiem piederošās akcijas un sabiedrības daļas. Taču, ņemot vērā apskatīto LR Augstākās tiesas spriedumu, otrs laulātais var pretendēt tikai uz kompensāciju par to līdzekļu daļu, kas ieguldīta kapitāla daļas iemaksā.

Saskaņā ar KCL 191.p.1.d. dalībnieka nāves gadījumā viņam piederošā daļa pāriet mantojumā viņa mantiniekiem, ja statūtos nav noteikts, ka daļa pāriet sabiedrībai. Ja statūtos paredzēts, ka mirušā dalībnieka daļa pāriet sabiedrībai, tad sabiedrībai ir pienākums izmaksāt mantiniekiem vai CL 416.p. minētajā gadījumā – valstij atlīdzību atbilstoši tai likvidācijas kvotai, kuru saņemtu mirušais dalībnieks mantojuma atklāšanās brīdī. Saskaņā ar CL 701.p. dalībnieka nāves gadījumā īpašuma tiesības uz sabiedrības pamatkapitāla daļām pāriet viņa mantiniekiem. Tomēr tiesības, kas bijušas neparedz sevišķu mantošanas kārtību, tikai to, kad mantiniekiem ir jāpiesakās uz mantojumu, tādējādi KCL 191.p.1.d. mērķis ir noteikt daļas pāreju dalībnieka nāves gadījumā, nevis dalībnieka statusa iegūšana.

Konstatējot to, ka attiecīgo mantu laulības laikā abi laulātie ir ieguvuši kādam no CL 89.p.2.d. paredzētajiem līdzdalības gadījumiem, vēl netiek atrisināts strīda jautājums par kopīgas mantas sadalījumu viņu starpā. Tāpēc strīda gadījumā minētais jautājums ir jāizlemj atsevišķi, nosakot katra laulātā ieguldījuma apmēru un atkarībā no tā – katra laulātā daļas lielumu laulāto kopīgajā mantā. Šeit pirmām kārtām jāvadās atbilstoši samērīguma principam. Tas nozīmē, ka laulības laikā iegūtā manta pieder laulātajam tādās daļās, kādās viņi ar saviem līdzekļiem vai darbības palīdzību ir piedalījušies attiecīgās mantas iegūšanā. Taču ne visos gadījumos ir pietiekami precīzi noteikt katra laulātā ieguldījuma apmēru, jo īpaši tad, kad jānovērtē „otra laulātā darbības palīdzība”. Tāpēc pierādīšanas atvieglošanas nolūkā CL 89.p.2.d. ir paredzēta „laulāto kopīgās mantas vienlīdzīga sadalījuma prezumpcija”, atbilstoši kurai šaubu gadījumā jāpieņem, ka laulāto kopīgā manta pieder abiem laulātajiem līdzīgās daļās.³⁹ Tā J.Krūmiņš savā darbā „Tiesu prakse strīdos par laulāto mantas dalīšanu” min Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas spriedumu civillietā Nr.C-51/9 „Sakarā ar to, ka neviena no pusēm nav konkrēti pierādījusi savu ieguldīto līdzekļu apjomu nekustamā īpašuma

³⁹ Kalniņš E. Privāttiesību teorija un prakse. Raksti privāttiesībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 59.-60.lpp.

iegādē, tādējādi radot šaubas par ieguldījumu apmēru no katra laulātā puses, Civillietu tiesu palāta atzīst, ka atbilstoši CL 89.p. ir jāpieņem, ka nekustamā īpašuma 504/1000 domājamās daļas pieder prasītājam un atbildētājam līdzīgās daļās.”⁴⁰ LU Juridiskās fakultātes Civiltiesisko zinātņu katedras lektors dr.iur. E.Kalniņš izvērtējis, ka šī prezumpcija, pirmkārt, attiecas vienīgi uz laulāto kopīgo mantu, bet nevis uz laulības laikā iegūto mantu vispār. Tas nozīmē, ka šo prezumpciju var piemērot tikai tad, ja par attiecīgās mantas kopīgu piederību nav strīda vai arī laulātie ir pierādījuši savu līdzdalību strīdus mantas iegūšanā, taču nedz vienā, nedz otrā gadījumā neviens no viņiem nav konkrēti pierādījis sava ieguldījuma apmēru, tādējādi radot šaubas par abu laulāto izdarīto ieguldījumu savstarpējo samēru. Otrkārt, laulāto kopīgās mantas vienlīdzīga sadalījuma prezumpcija ir relatīva, jo CL 89.p.2.d. paredzēto pieņēmumu, ka laulības laikā iegūtā kopīgā manta pieder laulātajiem līdzīgās daļās, ieinteresētais laulātais var apgāzt, pierādot citādāku šīs mantas sadalījumu. No civilprocesuālā viedokļa minētās prezumpcijas tiesiskās sekas regulē CPL 96.p.4.d. noteikumi. Strīda gadījumā tam laulātajam, kurš apgalvojis, ka attiecīgā manta pieder abiem laulātajiem līdzīgās daļās šis apgalvojums nav jāpierāda (CPL 96.p.4.d. 1.teikums), jo šajā aspektā viņš ir atbrīvots no pierādīšanas pienākuma.⁴¹

Ievērojot iepriekš minēto, autore secina, ka strīdus gadījumos laulāto kopmanta tiek sadalīta līdzīgās daļās. Analogiska norma ietverta arī Krievijas Ģimenes CK 39.p.1.d, nosakot, ka kopīpašuma daļas tiek sadalītas vienādi, ja vien daļu sadale netiek atrunāta laulības līgumā.⁴²

2. LAULĀTO LĪGUMISKĀS MANTISKĀS ATTIECĪBAS

Laulāto līgumiskās mantiskās attiecības ir tiesības likumisko mantisko attiecību vietā ar līgumu noteikt sev citu mantisko attiecību režīmu jeb sistēmu, ko sauc par līgumiskām mantiskām attiecībām, laulāto starpā noslēdzot laulības līgumu. Līgumisko mantisko attiecību

⁴⁰ Krūmiņš J. Tiesu prakse strīdos par laulāto mantas dalīšanu. Jurista vārds, 24.02.2004., Nr.7 (312). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=84634> [aplūkots 11.04.2012.]

⁴¹ Kalniņš E. Privāttiesību teorija un prakse. Raksti privāttiesībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 60.-61.lpp.

⁴² Пчелинцева Л. М. Семейное право России: Учебник для вузов. 4-е изд., перераб. Москва: Издательство Норма, 2006, с.213.

noteikšana laulātiem ir prioritāra, jo likumiskās mantiskās attiecības viņiem ir spēkā tikai tad, ja tās nav atceltas ar laulības līgumu. Ar laulības līgumu laulātie ir tiesīgi likumisko mantisko attiecību vietā noteikt vai nu 1) visas mantas šķirtību vai 2) laulāto mantas kopību. Līdzās laulības līgumiem, ar kuriem tiek atceltas likumiskās mantiskās attiecības, laulātie var slēgt arī citus līgumus, kas attiecas uz laulāto vai viena laulātā mantas pārvaldīšanu, konkrētu īpašuma objekta sadali, to apvienošanu, visas konkrētā brīdī esošās mantas sadali starp laulātiem, bet kuri nenosaka laulāto mantisko attiecību režīmu.⁴³ Savukārt no Krievijas Ģimenes CK 42.p. izriet, ka laulātie laulības līgumā var noteikt laulāto mantas šķirtību vai laulāto mantas kopību, vai mantas šķirtību vai kopību uz laulāto atsevišķu mantas daļu vai uz atsevišķām šķiras lietām, neaptverot ar laulības līgumu visu mantas masu.⁴⁴ No kā izriet, ka var būt kopīgs, daļējs vai jaukts īpašuma režīms un vienlaicīgi līdzās pastāv likumiskā un līgumiskā laulāto mantisko attiecību sistēma, kas būtiski atšķiras no LR CL 116.p. noteiktā. Autores uzmanība turpmāk tiks koncentrēta tieši uz laulības līgumiem, ko regulē LR CL normas.

2.1. Laulības līgumu noslēgšana, grozīšana un laulāto mantisko attiecību reģistrācija

Saskaņā ar CL 114.p.1.d. savas mantiskās tiesības laulātie var nodibināt, pārgrozīt un izbeigt uz laulības līgumiem kā pirms došanās laulībā, tā arī laulības laikā, bet mantiskās attiecības, kas nodibinātas ar laulības līgumu pirms laulības noslēgšanas, reģistrēšanai laulāto mantisko attiecību reģistrā piesaka pēc laulības noslēgšanas (MK 2002.gada 3.septembra noteikumu Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība” 4.pk.). Likums nenosaka termiņu, kura laikā pēc laulības noslēgšanas laulātie ir tiesīgi noslēgt laulības līgumu, vienojoties par mantas kopību vai mantas šķirtību. Tā kā likumā netiek atrunāts līguma slēgšanas termiņš, tad autore secina, ka laulātie arī pēc daudzu gadu kopdzīves var noslēgt laulības līgumu un vienoties par laulāto līgumisko mantisko attiecību veidu, lai gan zvērināta notāre Lūcija Kreile uzskata, ka laulības līgumu vajadzētu noslēgt pirms laulības šķiršanas, kamēr pāra starpā valda saskaņa. Pretējā gadījumā taisnīgs mantas dalīšanas rezultāts tikpat kā nav iespējams.⁴⁵ Autore nepiekrīt L.Kreiles izteiktam viedoklim un uzskata, ka lietderīgi būtu, ja katrs laulātais pāris jau kopdzīves sākumā noslēgtu laulības līgumu nevis pirms laulības

⁴³ Vēbers J. Latvijas Republikas Ģimenes tiesību komentāri: Ģimenes tiesības. Rīga: Mans Īpašums, 2000, 38., 41.lpp.

⁴⁴ Пчелинцева Л. М. Семейное право России: Учебник для вузов. 4-е изд., перераб. Москва: Издательство Норма, 2006, с.229.

⁴⁵ Zariņa L. Cilvēku tiesības un pienākumi. Bez ilūzijām uz notiekošo valstī. Pieejams: <http://www.lv.lv/index.php?menu=doc&sub=komentars&id=182537> [aplūkots 11.04.2012.]

šķiršanas, jo minētais līgums nav kā neuzticība pret laulāto, drīzāk tas ir darījums, ar kuru puses - laulātie - nodibina, groza vai izbeidz savas laulāto mantiskās attiecības, izmantojot savas tiesības un iespējas, ko viņiem piešķir likums - pašiem noteikt savu mantisko attiecību režīmu,⁴⁶ tādā veidā jau kopdzīves sākumā tiktu sakārtotas laulāto mantiskās attiecības. Pēc 2012.gada 19.maija Lursoft statistikas datiem Latvijā kopā reģistrēti 13,167 laulības līgumi, no kuriem laulāto visas mantas šķirtība ir noteikta 12,320, atsevišķa manta 133, bet laulāto mantas kopība 457 laulības līgumos,⁴⁷ kas liecina par to, ka Latvijā lielākoties laulātie slēdz līgumus par visas mantas šķirtību, kas visbiežāk saistīts ar to, lai pasargātu savu mantu no iespējamajiem kreditoru un trešo personu prasījumiem,⁴⁸ par ko sīkāk izklāstīts 2.2.apakšnodaļā.

Attiecībā uz laulības līguma slēdzējiem, CL 115.p.1.d. nosaka, ka laulības līgumus noslēdz notariālā kārtībā, personīgi klāt esot vienā laikā abiem laulātajiem, bet, ja laulājamais ir nepilngadīgs, arī viņa likumīgajam pārstāvim un slēdzējus nevar atvietot pilnvarnieki. No kā redzams, ka abiem laulātajiem ir jābūt personīgi klāt līguma noslēgšanas brīdī un līdzējiem griba jāizsaka vienlaikus, kā arī likums nepieļauj, ka laulības slēdzējus aizvieto pilnvarnieki. Pretējā gadījumā, ja pieļautu, ka puses laulības līgumā būtu nevis laulātie, bet, piem., viņu vecāki vai citas personas, tad saskaņā ar vispārējo noteikumu par līgumu obligātumu personām, kuras tajā nav piedalījušās, šādam līgumam nebūtu spēka attiecībā ar laulātiem. No otras puses, šādus līgumus laulātie nevarētu ne pārgrozīt, ne atcelt bez to personu piekrišanas, kuras attiecīgo līgumu noslēgušas. Līdz ar to autore secina, ka pilnvarnieks nevar šo līgumu noslēgt līgumslēdzēju vietā sakarā ar to, ka pilnvarnieks nevar uzņemties šī darījuma tiesiskās sekas, kas izrietētu no līguma noslēgšanas.

CL 115.p.2.d. nosaka, ka, lai laulības līgumam piešķirtu saistošu spēku pret trešajām personām, tie ierakstāmi laulāto mantisko attiecību reģistrā un par nekustamo mantu – arī zemesgrāmatās. Arī CL 140.p. nosaka, ka ar laulības līgumiem noteiktās laulāto mantiskās attiecības, ciktāl tām jābūt spēkā pret trešajām personām, kā arī citas likumā norādītās ziņas ierakstāmas laulāto mantisko attiecību reģistrā. Respektīvi, CL 140.p., tāpat kā CL 115.p.2.d. neparedz obligātu laulības līgumu reģistrāciju, no kā izriet, kamēr līgums nav reģistrēts, tas ir spēkā tikai starp pašiem laulātajiem un neattiecas uz trešajām personām,⁴⁹ tomēr, lai laulības līgums būtu spēkā pret trešajām personām, tas ir obligāti ierakstāms reģistrā, jo ar līgumu tiek

⁴⁶ Laulības līgums. Pieejams: <http://www.ur.gov.lv/laulatie.html> [aplūkots 18.04.2012.]

⁴⁷ Laulāto mantisko attiecību līgumu reģistra pamatrādītāji. Pieejams: <http://www.lursoft.lv/lursoft-statistika/Laulato-mantisko-attiecibu-ligumu-registra-pamatraditaji&id=399> [aplūkots 19.05.2012.]

⁴⁸ Skulte M. Laulības līgums – drauds vai drošības garants? Pieejams: <http://woman.delfi.lv/relationships/couple/article.php?id=21570211> [aplūkots 21.04.2012.]

⁴⁹ Bērziņa K. Ģimenes būšanas: laulības līgums veiksmes spēle. Rīgas Balss, 18.01.2007. Pieejams: <http://www.tvnet.lv/men/printArticle.php?id=50931> [aplūkots 25.04.2012.]

grozītas laulāto likumiskās mantiskās attiecības, respektīvi, reģistrācijas mērķis ir, lai jebkura trešā persona zinātu, ka laulātie ir atcēluši likumisko mantisko attiecību režīmu un kādu līgumisko režīmu viņi ir noteikuši.

Lai gan Latvijā līdz šim nereti valdījusi pārliecība, ka laulības līgums ir drošs veids, kā nošķirt un saglabāt savu mantu,⁵⁰ un arī CL 115.p. nosaka, ka laulības līguma noteikumi, kas aprobežo trešo personu iegūtās tiesības uz laulāto mantu, šīs trešās personas nesaista, tomēr LR Augstākās tiesas Senāta spriedums lietā Nr.SKC-481 pierāda, ka ir iespējams pierādīt ļaunprātīgu nolūku, slēdzot laulības līgumu, un apšaubīt tā likumību. M.K. cēlis prasību pret A.K. un O.K. par laulības līgumu atzīšanu par spēkā neesošu un ierakstu dzēšanu zemesgrāmatā un Uzņēmumu reģistrā, prasību pamatojot ar CL 1.p., kas nosaka, ka tiesības izlietojamas un pienākumi pildāmi pēc labas ticības, kā arī ar CL 1415.p., kas paredz, ka neatļauta un nepieklājīga darbība, kuras mērķis ir pretējs reliģijai, likumiem vai labiem tikumiem vai kura vērsta uz to, lai apietu likumu, nevar būt par tiesiska darījuma priekšmetu, tāds darījums nav spēkā. Senāts atzina, ka, izlemjot ierosināto strīdu par atbildētāja noslēgto laulības līguma atzīšanu par spēkā neesošu, tiesa bez pamata atsaukusies uz CL 114., 115., 116.p., kas regulē mantiskās attiecības starp laulātajiem un uz kuru pamata tiesa secinājusi, ka atbildētāju noslēgtais laulības līgums ir likumīgs. Prasītājs prasību cēlis par atbildētāju noslēgtā līguma atzīšanu par spēkā neesošu un attiecīgu ieraksta izdarīšanu zemesgrāmatā izlabošanu (dzēšanu), pamatojoties uz tām tiesiskajām attiecībām, kas izveidojušās starp prasītāju un vienu no līgumslēdzēju pusēm sakarā ar parāda piedziņu. Šīs attiecības neregulē ģimenes tiesību normas, kuras piemērojusi tiesa. Līdz ar to nepamatots ir arī tiesas uz CL 115.p. pamatotais atzinums, ka prasītājs, kas nav līgumslēdzēja puse, nevar prasīt, lai par spēkā neesošu atzītu atbildētāju noslēgto līgumu. Tādu prasību var celt arī persona, kura ir pamatoti ieinteresēta apstrīdētā darījuma spēkā neesamībā un iepriekšējā stāvokļa atjaunošanā.⁵¹

Attiecībā uz laulāto mantisko attiecību reģistrāciju Latvijā to kārtu Uzņēmumu reģistra Komerķīlu un laulāto mantisko attiecību reģistrācijas nodaļa.⁵² Līdz 2000.gada 1.oktobrim laulāto mantisko attiecību reģistrāciju Uzņēmumu reģistrā noteica CL un likums „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru”, bet ar 2002.gada 1.oktobri stājās spēkā vēl divi normatīvie akti, kas tieši reglamentē laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtību: MK 2002.gada

⁵⁰ Sokolova L. Vai var apstrīdēts laulības līgumu likumību? Lietišķā Diena, 19.02.2007. Pieejams: <http://www.lg-c.lv/lat/news/cat/9/2007-02-20> [aplūkots 26.04.2012.]

⁵¹ LR Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2006. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, 45.-49.lpp.

⁵² Vitte Ā. Par laulāto līgumiskajām mantiskajām attiecībām. Jurista Vārds, 13.04.2004., Nr.14 (319). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=86885> [aplūkots 25.04.2012.]

3.septembra noteikumi Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība” un MK 2002.gada 3.septembra noteikumi Nr.404 „Noteikumi par laulāto mantisko attiecību reģistrācijas valsts nodevu” (redakcijā līdz 2009.gada 30.oktobrim), MK 2009.gada 27.oktobra noteikumi Nr.1231 „Noteikumi par laulāto mantisko attiecību reģistrācijas valsts nodevu”.

Saskaņā ar CL 142.p. reģistrā jāieraksta līgumi, spriedumi, lēmumi un paziņojumi, kas attiecas uz laulāto mantiskajām attiecībām, pie tam ieraksts tiek izdarīts uz abu vai viena laulātā pieprasījuma vai tiesas nolēmuma pamata. MK 2002.gada 3.septembra noteikumu Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība” 3. un 5.pk. nosaka, ka laulāto mantisko attiecību reģistrācijai iesniedz pieteikumu, pielikumā klāt pievienojot 5.pk. noteiktos dokumentus un reģistrācija tiek veikta tajā Uzņēmumu reģistra nodaļā, kuras piekritīgajā teritorijā ir laulāto vai viena laulātā dzīvesvieta. Uzņēmumu reģistra piekritīgo nodaļu nosaka saskaņā ar likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 13.p.2.d. Savukārt no augstāk minēto noteikumu 28.3.apakšpunkta redzams, ka ieraksts laulāto mantisko attiecību reģistrā tiek atteikts, ja dokumenti nav iesniegti pēc piekritības. Rodas jautājums, vai laulāto mantisko attiecību reģistrā pieteikumu reģistrācija pēc laulāto vai viena laulātā dzīvesvietas nav pretrunā ar CL normās noteikto.

LR Satversmes 97.p. nosaka, ka ikvienam, kas likumīgi uzturas Latvijas teritorijā, ir tiesības brīvi pārvietoties un izvēlēties dzīvesvietu. Arī CL Ievada 7.p.1.d. analogiska norma ietverta, nosakot, ka dzīves vieta (domicils) ir tā vieta, kur persona ir labprātīgi apmetusies ar tieši vai klusējot izteiktu nodomu tur pastāvīgi dzīvot vai darboties, tātad no šīs normas izriet, ka ir nepieciešams, lai personai būtu nodoms patstāvīgi darboties un dzīvot Latvijā. Turklāt šā panta otrā daļa nosaka, ka vienai personai var būt arī vairākas dzīves vietas. Līdz ar to gadījumā, ja laulātajiem katram ir sava dzīvesvieta, reģistrāciju izdara pēc viena laulātā dzīvesvietas pēc viņu vienošanās. Ja viņi nevar vienoties, tad strīdu var izšķirt tiesa (CL 85.p.). Ja viena laulātā dzīvesvieta ir citā valstī, līgumu var reģistrēt pēc Latvijā dzīvojošā laulātā dzīvesvietas.⁵³ Ņemot vērā to, ka CL Ievada 13.p. nosaka, ka Latvijas likuma regulējumam ir pakļautas arī laulāto mantiskās attiecības attiecībā uz Latvijā esošo laulāto mantu, pat ja laulātiem nav dzīvesvietas Latvijā atbilstoši MK 2002.gada 3.septembra noteikumu Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība” 3.pk. mantiskās attiecības ir iespējams reģistrēt pēc laulāto vai viena laulāto dzīvesvietas. Līdz ar to autore uzskata, ka augstāk minētajā noteikumā būtu nepieciešams izslēgt 3.pk. - laulāto vai viena laulātā

⁵³ Vēbers J. Latvijas Republikas Ģimenes tiesību komentāri: Ģimenes tiesības. Rīga: Mans Īpašums, 2000, 54.lpp.

dzīvesvietu teritoriālo piekritību, kā rezultātā pieteikumus par laulāto mantisko attiecību reģistrāciju laulāto mantiskajā reģistrā varētu iesniegt un reģistrēt jebkurā Uzņēmumu reģistra nodaļā, neatkarīgi no laulāto vai viena laulātā dzīvesvietas adreses, kā arī gadījumos, ja pieteikumu iesniedz laulātie, kuru dzīvesvietas adrese nav Latvija, bet laulāto manta vai nekustamais īpašums atrodas vai neatrodas Latvijā.

Pie tam MK 2002.gada 3.septembra noteikumu Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība” 12.pk. nosaka, ka grozījumus laulāto mantiskajās attiecībās vai citās ziņās, kas saistītas ar reģistrētajām laulāto mantiskajām attiecībām, paziņo Uzņēmumu reģistra nodaļai, kurā reģistrētas laulāto mantiskās attiecības. Ja atceltu teritoriālo piekritību, pieteikumu grozījumiem varētu iesniegt jebkurā Uzņēmuma reģistra reģionālajā nodaļā, turklāt, ja izslēgtu piekritību, būtu nepieciešams veikt grozījums arī minēto noteikumu 28.pk., izslēdzot 28.3.apakšpunktu, kas saistīts ar to, ka šobrīd, ja pieteikums ir iesniegts, piemēram, Rīgā un Uzņēmumu reģistra valsts notārs atbilstoši augstāk minēto noteikumu 28.3.apakšpunktam konstatē, ka dokumenti nav iesniegti pēc piekritības, tiek atteikts ieraksts laulāto mantisko attiecību reģistrā un dokumenti tiek pārsūtīti pēc piekritības uz konkrēto Uzņēmumu reģistra reģionālo nodaļu.

Saskaņā ar CL 143.p.1.d. izraksti no ierakstiem laulāto mantisko attiecību reģistrā nekavējoties izsludināmi zināšanai oficiālā laikrakstā un par nekustamo mantu paziņojami zemes grāmatu nodaļai ierakstīšanai zemesgrāmatās. No šīs normas izriet, ka izraksts no laulāto mantisko attiecību reģistra ieraksta ir jāizsludina nekavējoties. Savukārt MK 2002.gada 3.septembra noteikumu Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība” 23.pk. nosaka, ka Uzņēmumu reģistrs darbadienas laikā pēc lēmuma spēkā stāšanās par ieraksta izdarīšanu laulāto mantisko attiecību reģistrā nosūta sludinājuma tekstu par laulāto mantisko attiecību reģistrāciju, laulāto mantisko attiecību veida grozījuma reģistrāciju vai laulāto mantisko attiecību izbeigšanas reģistrāciju publicēšanai laikrakstā “Latvijas Vēstnesis” un norāda ieraksta izdarīšanas vietu, laiku, laulāto mantisko attiecību reģistrācijas numuru, laulāto vārdu, uzvārdu, personas kodu un ziņas par nodibināto, grozīto vai izbeigto laulāto mantisko attiecību veidu. Bez tam Uzņēmumu reģistrs iepriekš minēto informāciju darbadienas laikā pēc lēmuma spēkā stāšanās par ieraksta izdarīšanu laulāto mantisko attiecību reģistrā nosūta kustamo lietu reģistru turētājiem (Ceļu satiksmes drošības direkcija, Valsts ciltsdarba informācijas datu apstrādes centrs, Gaisa kuģu administrācija, Valsts tehniskās uzraudzības inspekcija) un zemesgrāmatu nodaļām. Informācijas apmaiņa starp Uzņēmumu reģistru kā laulāto mantisko attiecību reģistra turētāju, kustamo lietu reģistra

turētājiem un zemesgrāmatu nodaļām var notikt arī elektronisko dokumentu veidā.⁵⁴ Arī LU Juridiskās fakultātes Civiltiesisko zinātņu katedras lektors dr.iur. E.Kalniņš uzsver, ka ierakstu zemesgrāmatā var izdarīt tikai pēc attiecīga ieraksta izdarīšanas laulāto mantisko attiecību reģistrā.⁵⁵

Attiecībā uz laulāto mantisko attiecību reģistrā norādīto informāciju, tad MK 2002.gada 3.septembra noteikumu Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība” 17.pk. nosaka informāciju, kas jānorāda laulāto mantisko attiecību reģistrā, proti, šo noteikumu 17.1.4.apakšpunkts nosaka, ka laulāto mantisko attiecību reģistrā norāda pases izdošanas laiku un vietu, pases sēriju un numuru. Ja pases nav, ieraksta cita pasei pielīdzināma dokumenta datus. Arī minēto noteikumu 19.pk. pirmais un otrais teikums nosaka, ka, saņemot lēmumu par laulāto mantisko attiecību reģistrāciju, lēmumu par laulāto mantisko attiecību veida grozījuma reģistrāciju vai lēmumu par laulāto mantisko attiecību izbeigšanas reģistrāciju, laulātie Uzņēmumu reģistra valsts notāram iesniedz pases. Ja pases nav, laulātie iesniedz citu pasei pielīdzināmu dokumentu. Personu apliecinošu dokumentu likuma 4.p.1.d. nosaka, ka personu apliecinoši dokumenti ir personas apliecība un pase. Minētā likuma 5.p.8.d. nosaka, ka personas apliecību paraugus, saturu, izsniegšanas kārtību un nosacījumus, kā arī derīguma termiņus nosaka Ministru kabinets. Saskaņā ar MK 2012.gada 21.februāra noteikumu Nr.134 „Personu apliecinošu dokumentu noteikumi” 2.5.pk. personu apliecinošu dokumentā iekļauj šādas ziņas: dokumenta tips; izdevējvalsts Starptautiskās Civilās aviācijas organizācijas (ICAO) dokumentā Nr.9303 „Mašīnlasāmi ceļošanas dokumenti” noteiktais triju burtu kods; dokumenta numurs; izdošanas datums; derīguma termiņš; izdevējvalsts vai izdošanas vieta; kartes piekļuves numurs (personas apliecībā). Līdz ar to autore uzskata, lai MK 2002.gada 3.septembra noteikumu Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība” 17.1.4.apakšpunkts un 19.pk. pirmais un otrais teikums atbilstu Personu apliecinošu dokumentu likuma 4.p.1.d. un MK 2012.gada 21.februāra noteikumu Nr.134 „Personu apliecinošu dokumentu noteikumi” 2.5.pk., MK 2002.gada 3.septembra noteikumu Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība” 17.1.4.apakšpunkts jāizsaka šādā redakcijā: „pases vai personas apliecības izdošanas datums, izdevējvalsts, numurs. Ja pases vai personas apliecības nav, ieraksta cita pasei vai personas apliecības pielīdzināma dokumenta datus.”, bet 19.pk. pirmais teikums jāpapildina aiz vārda „pases” ar vārdiem „vai personas apliecības”, un otrais teikums jāpildina aiz vārda „pases” ar vārdiem „personas apliecības” un aiz vārda „pasei” ar vārdiem „personas apliecībai”.

⁵⁴ Laulāto mantisko attiecību reģistrā norādāmā informācija. Pieejams: <http://www.ur.gov.lv/laulatie.html> [aplūkots 27.04.2012.]

⁵⁵ Kalniņš E. Laulāto manta laulāto likumiskajās mantiskajās attiecībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010, 66.lpp.

Līdz 2002.gada 12.decembrim spēkā bija CL 143.p.2.d., kas noteica, ka laulāto pasēs izdara atzīmi par laulāto mantisko attiecību reģistrāciju, norādot reģistra atrašanās vietu, ieraksta laiku un kārtas numuru, ar kādu ieraksts izdarīts. Savukārt MK 2002.gada 3.septembra noteikumu Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība” 19.pk. trešais teikums nosaka, ka Uzņēmumu reģistra valsts notārs laulāto pasēs vai citā pasei pielīdzināmā dokumentā izdara atzīmi par laulāto mantisko attiecību izbeigšanas reģistrāciju un norāda ieraksta izdarīšanas vietu, laiku, laulāto mantisko attiecību reģistrācijas numuru un ziņas par nodibināto, grozīto vai izbeigto laulāto mantisko attiecību veidu.

Saskaņā ar Personu apliecinošu dokumentu likuma 4.p.1., 2. un 3.d. personas apliecība un pase tiek izsniegta, pamatojoties uz Iedzīvotāju reģistra datiem, un tajā iekļauj ziņas par personu atbilstoši Iedzīvotāju reģistra datiem un personas biometrijas datus tādā apjomā un formātā, kā to nosaka starptautiskie tiesību akti attiecībā uz ceļošanas dokumentiem. Šā panta ceturtdaļa nosaka, ka MK var noteikt papildu ziņas, kas iekļaujamas personu apliecinošā dokumentā. Saskaņā ar MK 2012.gada 21.februāra noteikumu Nr.134 „Personu apliecinošu dokumentu noteikumi” 2.1.pk. personu apliecinošā dokumentā iekļauj iedzīvotāju reģistra ziņas par personu: uzvārds; vārds (vārdi); personas kods; pilsonība vai tiesiskais statuss LR; dzimums; dzimšanas datums; dzimšanas vieta (pasē un uzturēšanās atļaujā); personas sejas attēls; personas paraksta attēls; personas augums centimetros (izņemot uzturēšanās atļauju); par personu apliecinošo dokumentu: dokumenta tips; izdevējvalsts Starptautiskās Civilās aviācijas organizācijas (ICAO) dokumentā Nr.9303 „Mašīnlasāmi ceļošanas dokumenti” noteiktais triju burtu kods; dokumenta numurs; izdošanas datums; derīguma termiņš; izdevējstāde vai izdošanas vieta; kartes piekļuves numurs (personas apliecībā).

Tā kā MK 2002.gada 3.septembra noteikumi Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība” nav izdoti uz Personu apliecinošu dokumentu likuma 4.p.4.d. ietvertā pilnvarojuma pamata, tad MK 2002.gada 3.septembra noteikumu Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība” 19.pk. trešajā teikumā norādītā atzīme nav uzskatāma par pasē vai citā pasei pielīdzināmā dokumentā papildus iekļaujamo ziņu Personu apliecinošu dokumentu likuma 4.p.4.d. izpratnē. Ievērojot iepriekš minēto, jākonstatē, ka MK 2002.gada 3.septembra noteikumu Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība” 19.pk. daļā par atzīmes izdarīšanu pasēs vai citā pasei pielīdzināmā dokumentā ir pretrunā ar Personu apliecinošu dokumentu likuma 4p.3. un 4.d., līdz ar to augstāk minēto noteikumu 19.pk. ir grozāms, izslēdzot 19.pk. 3.teikumu.

MK 2002.gada 3.septembra noteikumos Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība” nav skaidri atrunāts reģistrēto laulības līgumu publiskums, tas savukārt praksē rada neskaidrību, kam ir iespēja iepazīties ar laulības līgumu. CL 140.p. noteikts, ka ar laulības līgumiem noteiktās laulāto mantiskās attiecības, ciktāl tām jābūt spēkā pret trešajām personām, kā arī citas likumā norādītās ziņas ierakstāmas laulāto mantisko attiecību reģistrā. Saskaņā ar CL 145.p. katrs var ieskatīties reģistrā un pieprasīt no tā izrakstus. Saskaņā ar MK 2002.gada 3.septembra noteikumu Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība” 2.pk. laulāto mantisko attiecību reģistrs ir elektroniskā veidā apkopotas informācijas (ierakstu) kopums un šo noteikumu 17.pk. ir noteikta informācija, kuru norāda laulāto mantisko attiecību reģistrā, citu starpā, par laulāto mantisko attiecību veidu: visas mantas šķirtība vai mantas kopība; ieraksta izdarīšanas laiks; informācija par dokumentu, uz kura pamata nodibinātas attiecības; laulāto mantisko attiecību izbeigšanas laiks un pamats; par laulāto mantisko attiecību sevišķajiem veidiem: manta, ko laulātie laulības līgumā noteikuši par atsevišķu; laulātā atbildība par otra laulātā saistībām; laulāto mantisko tiesību ierobežojumi; citas ziņas, kas attiecas uz trešajām personām; atzīmes. Laulāto mantisko attiecību reģistrā ir atsauce uz laulības līgumā esošu informāciju, piemēram, par laulāto mantisko attiecību veidu, bet laulības līgums kopumā nav laulāto mantisko attiecību reģistrā norādāmā informācija.

Saskaņā ar likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” 9.p.2.d. jebkurai juridiskai un fiziskai personai, samaksājot MK noteikto valsts nodevu, ir tiesības iepazīties ar visu nepieciešamo informāciju no reģistriem, ievērojot normatīvajos aktos noteiktos ierobežojumus. Likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru” tiesību normas nosaka attiecīgo reģistra publisko raksturu. Tādējādi ar to saturu ikvienai personai ir tiesības iepazīties normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā. Taču trešo personu iespēju iepazīties ar tādu informāciju, kas nav attiecīgajā reģistrā, bet ir Uzņēmuma reģistra rīcībā, regulē Informācijas atklātības likums un Fizisko personu datu aizsardzības likums. Laulības līgums nav attiecīgajos reģistros iekļauta informācija, tādēļ iepazīšanās kārtību trešajām personām ar šiem līgumiem regulē Informācijas atklātības likums un Fizisko personu datu aizsardzības likums. Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas lietās viens no dokumentiem ir laulību līgums, kas ir privāttiesisks dokuments un var saturēt informāciju par fizisko personu privāto dzīvi. Saskaņā ar Informācijas atklātības likuma 5.p.2.d.4.pk. informācija par fiziskās personas privāto dzīvi ir ierobežotas pieejamības informācija un saskaņā ar minētā likuma 8.p. ir aizsargājama ar likumu. Pie tam tas izriet no LR Satversmes 96.p., kas konstitucionāli nostiprina cilvēka

privātās dzīves un līdz ar to arī personas datu aizsardzības nozīmi, nosakot, ka ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību un 1950.gada 4.novembra Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas, kuras 8.p. regulē privātās dzīves neaizskaramību.

2.2. Līgums par laulāto mantas šķirtību

Ja laulātie ir noteikuši visas mantas šķirtību, tad katrs laulātais saskaņā ar CL 117.p. patur viņam pirms laulības piederējušo mantu un arī to mantu, ko viņš ir ieguvis laulības laikā. Šī laulāto mantisko attiecību režīms nozīmē, ka nav laulāto mantas kā tādas, kas izriet no tā, ka visa laulātā manta atrodas atsevišķas mantas stāvoklī un tā jau uz likuma pamata ir izņemta pilnīgi no otra laulātā ietekmes sfēras. Pie tam mantas šķirtības pamatprincips ir ietverts CL 118.p.2.d. un tas ietver sevī brīvu un neaprobežotu laulātā rīcību ar savu mantu.⁵⁶ Tāpēc katrs laulātais ir tikai savas mantas īpašnieks. Tas attiecas uz visu mantu. Katrs laulātais mantiskajās attiecībās ar otru laulāto ir pilnīgi patstāvīgs civiltiesisko attiecību subjekts. Tas nozīmē, ka iestāšanās laulībā nav grozījusi viņu mantisko attiecību statusu, kā tas notiek laulāto likumisko mantisko attiecību gadījumā.

Mantas šķirtības objekts ir visa abu laulāto manta, līdz ar to šādu līgumu nevar slēgt attiecībā uz laulāto mantas daļu, piem., dzīvokli, konkrētu dzīvojamo māju, transporta līdzekli, mājturības priekšmetiem, komercuzņēmumu, lai gan nav aizliegts laulātiem noslēgt līgumu par atsevišķa īpašuma objekta sadali konkrētās domājamās daļās neatkarīgi no šī objekta iegādes laika un veida. Pēc 2012.gada 19.maija Lursoft statistikas datiem redzams, ka līgumu skaits, kuros ir norādīts konkrēts mantas veids ir: cita manta – 7,860, nekustamais īpašums - 6,677, mehāniskie transporta līdzekļi – 5,591, kapitāldaļas – 1,475, noguldījumi – 92, vērtspapīri - 26 un reģistrēti dzīvnieki – 24.⁵⁷ Tā kā atsevišķi nav izdalīts, kas ietilpst cita manta un arī CL „manta” tiešā veidā nav definēta, tad laulātie līgumā var atrunāt jebkuru mantu, proti, ledusskapi, televizoru, datortehniku, gleznas, dārglietas u.c., tomēr no minētās statistikas datiem redzams, ka līgumi ļoti bieži tiek slēgti tieši par citu mantu, nekustamo īpašumu vai mehānisko transporta līdzekli, kas liecina par to, ka laulātie ne tikai savā starpā vēlas sakārtot mantiskās attiecības, bet arī izvairīties no domstarpībām par mantas sadali laulības šķiršanas gadījumā.

⁵⁶ Bergmane I. Laulāto atsevišķa manta. Latvijas Universitātes raksti 657.sējums. Juridiskā zinātne. Rīga: Zinātne, 2003, 60.lpp.

⁵⁷ Laulāto mantisko attiecību līgumos reģistrēta manta. Pieejams: <http://www.lursoft.lv/lursoft-statistika/Laulato-mantisko-attiecibu-ligumos-registreta-manta&id=401> [aplūkots 19.05.2012.]

Pastāvot laulāto mantas šķirtībai, katrs laulātais pats pārvalda savu mantu, ja vien saskaņā ar CL 118.p.1.d. viens laulātais nav piekritis, ka viņa mantu pārvalda otrs laulātais. Likums tieši nenorāda, kādā veidā un formā jādod priekšroka - vai tā jādod pirms lietošanas, darījuma noslēgšanas, vai to var dot arī pēc tam. Nav noteikts, vai piekrišanai jābūt rakstveida, mutiskai vai klusējot. Piekrišanai tomēr jābūt nepārprotamai un pierādāmai. Tiesības pārvaldīt, lietot un rīkoties ar mantu laulātais – mantas īpašnieks var noteikt laulības līgumā vai arī noslēgt atsevišķu līgumu ar otru laulāto. Uz šādu līguma noslēgšanu attiecas visi CL vispārīgie noteikumi par darījumiem un līgumiem, kurus vajag ievērot, neskatoties uz laulāto kā tuvu ģimenes locekli. Pretējā gadījumā var rasties grūtības pierādīt šādu tiesību piešķiršanu otram laulātajam.⁵⁸

Gadījumos, kad viena laulātā mantu pārvalda otrs laulātais, laulātā mantas īpašniekam ir tiesības no otra laulātā pieprasīt visus norēķinus par mantas pārvaldīšanu un rīcību, pie tam CL 119.p. nosaka, ka laulātais, kas pārvalda otra laulātā mantu, atbild par zaudējumiem, kas cēlušies aiz viņa rupjas neuzmanības dēļ, turpretim šā panta otrā daļa nosaka, ka no tā laika, kad viens laulātais uzteicis otram savas mantas turpmāko pārvaldību, pēdējais atbild pēc vispārējiem noteikumiem.

Tā kā, pastāvot laulāto visas mantas šķirtībai, laulātiem nav kopīgas mantas, izdevumos katrs laulātais piedalās samērīgi ar savu mantas stāvokli. Strīda gadījumā to nosaka tiesa. Tas attiecas arī uz bērna uzturēšanu, kā arī uz otra laulātā uzturu, jo laulības līgums par visas mantas šķirtību neizslēdz likumā noteiktos pienākumus ģimenes locekļu uzturēšanai. Līdz ar to līgumā var iekļaut punktus, ja laulības laikā piedzimst bērns, vīrs uzņemas atbildību par ģimenes uzturēšanu un materiālo nodrošinājumu laikā, kad sieviete nestrādā, jo ir grūtniecības atvaļinājumā vai mājās audzina bērnu, kā arī iespējams noteikt konkrētu naudas summu, ko sieviete var saņemt sevis un bērna uzturēšanai. Gadījumā, ja vīrs noslēgtā līguma punktus nepilda, sieviete ir tiesīga vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā Civilprocesa likuma noteiktajā kārtībā, jo līguma nosacījumu objektīvs novērtējums ietilpst tiesas kompetencē. Kā arī līgumā var atrunāt punktus par laulāto saistībām pēc laulības šķiršanas, piem., pie kā dzīvos bērni un maksājamo uzturlīdzekļu apmēru, jo likums neaizliedz vecākiem jebkādā veidā panākt vienošanos par materiālās palīdzības nodrošināšanu bērna audzināšanai un tas nav pretrunā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma normām.⁵⁹

⁵⁸ Vēbers J. Latvijas Republikas Ģimenes tiesību komentāri: Ģimenes tiesības. Rīga: Mans Īpašums, 2000, 42.-44.lpp.

⁵⁹ Cīrule S. Laulības līgums – normāla laulības dzīves sastāvdaļa. Latvijas Vēstnesis, 18.10.2011. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/index.php?menu=doc&id=237913> [aplūkots 19.05.2012.].

Attiecībā uz saistībām par ģimenes un kopīgas mājsaimniecības izdevumiem jāmin, ka tie katram laulātam var atšķirties, jo kā izriet no CL 121.p. normas katrs laulātais par saviem parādiem atbild ar savu mantu. Ar „saviem parādiem” ir jāsaprot tādi parādi, ko katrs laulātais ir uzņēmis pēc noslēgtā darījuma tikai savās, nevis ģimenes un kopīgās mājsaimniecības interesēs.⁶⁰ Savukārt attiecībā uz kreditoru un trešo personu prasījumiem, tad CL 110.p.2.d. nosaka, ka laulāto mantas sadalīšana neatņem laulāto kreditoriem viņu tiesības. Trešo personu iegūtās tiesības paliek spēkā. Tas norādīts arī LR Augstākās tiesas Senāta 2009.gada 28.janvāra sprieduma lietas Nr.SKC-37/2009 motīvu daļā, ka, „regulējot laulāto līgumiskās mantiskās attiecības, CL 115.p.3.d. noteikts, ka laulāto mantas sadalīšana neatņem laulāto kreditoriem viņu tiesības. Trešo personu iegūtās tiesības paliek spēkā. (...) Senāta ieskatā, tas nozīmē, ka neskatoties uz līguma noteikumiem un līgumslēdzēju nodomu, kreditori un trešās personas var realizēt savas tiesības uz piedziņu, neapstrīdot laulības līgumu, analogiski kā tas ir mantas dāvinājuma gadījumā atbilstoši CL 1927.p., proti, no parādiem nevar atbrīvoties, dāvinot visu mantu. Kreditoriem ir tiesības sekot mantai un prasīt apmierinājumu no tās bez dāvinājuma līguma atcelšanas”.⁶¹ No kā secināms, ka laulātie, slēpjoties aiz līguma, nevar atbrīvoties no kreditoru un trešo personu prasījumiem. Likums aizsargā trešās personas intereses, ja viens laulātais ieķīlā vai atsavina otram laulātajam piederošo mantu un šī trešā persona nav zinājusi vai tai nav vajadzējis zināt, ka atsavinātā lieta pieder otram laulātajam un atsavināta pret viņa gribu (CL 122.p.). Turpretim Lietuvas Republikas 3.107.p. paredzēts, ka viena vai abu laulāto kreditori, kuru tiesības ierobežotas ar laulības līguma grozīšanu vai izbeigšanu, var tiesā viena gada laikā šādu līguma grozīšanu vai izbeigšanu apstrīdēt un pieprasīt atjaunot savas saistības. Pie tam laulības līgums var tikt anulēts, ja saskaņā ar Lietuvas Republikas CL 3.108.p.2.d. tiesa to atzinusi par spēkā neesošu, ja to pieprasījis viens no laulātajiem, pamatojoties uz to, ka līgums nopietni pārkāpj vienlīdzības principu vai ir īpaši nelabvēlīgs vienam laulātajam. Šā panta trešā daļa nosaka, ka arī viena vai abu laulāto kreditoriem ir tiesības pieprasīt, ka vienošanās ir atzīstama par spēkā neesošu, jo tā ir fiktīva.⁶² Līdz ar to secināms, ka minētajās tiesību normās ir konkrētāk atrunāts kreditoru un trešo personu prasījuma tiesības.

---

⁶⁰ Vēbers J. Latvijas Republikas Ģimenes tiesību komentāri: Ģimenes tiesības. Rīga: Mans Īpašums, 2000, 45.-46.lpp.

⁶¹ LR Augstākās tiesas Senāta 28.01.2009. spriedums lietā Nr.SKC-37/2009. Grām.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2009. Rīga: Latvijas Tiesnešu mācību centrs, 2010, C-20-C-22.

⁶² Civil Code of the Republic of Lithuania. Pieejams:

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=245495&p_query=&p_tr2=&p_hil=&p_sess=&p_no=1 [aplūkots 25.04.2012.]

Ievērojot iepriekš minēto, autore secina, ka laulātiem, lai izvairītos no domstarpībām par mantas sadali laulības šķiršanas gadījumā, izdevīgi ir slēgt līgumu par laulāto atsevišķu mantu, kas pēc Lursoft statistikas datiem, kas norādīti iepriekš, arī visbiežāk tiek slēgti, taču laulātie, noslēdzot laulības līgumu, nevar izvairīties no kreditoru un trešo personu prasījumiem.

2.3. Līgums par laulāto mantas kopību

Saskaņā ar CL 124.p.1.d., noslēdzot laulības līgumu par laulāto mantas kopību, visa katram laulātajam jau pirms laulības noslēgšanas piederējusī manta un laulības laikā iegūtā manta tiek apvienota vienā kopīgā, nedalāmā masā, kas laulības laikā nepieder nevienam laulātajam atsevišķā daļā. Izņemta no šīs kopīgās mantas masas ir vienīgi laulāto atsevišķā manta. No kā redzams, ka mantas kopība nozīmē, ka abu laulāto manta tiek apvienota vienā nedalāmā masā un ja līgumā atsevišķi netiek atrunāts par laulāto atsevišķo mantu, tad atbilstoši CL 125.p.1.d. atsevišķas mantas vispār nav un visa manta tiek apvienota mantas kopībā.

Pie mantas kopības laulātā manta, neatkarīgi no tās izcelšanās un apmēra, pazūd kā atsevišķa saimnieciska vienība un tās vietā no abu laulāto mantas rodas kopīga masa, kas visa pieder kopīgi abiem laulātiem.⁶³ Mantas kopībā var tikt apvienotas jebkura veida lietas CL Lietu tiesību daļā paredzētajā nozīmē (ķermeniskās un bezķermeniskās, kustamās un nekustamās, personiskās un saistību tiesības, intelektuālā īpašuma tiesības u.c.).⁶⁴ Taču mantas kopība būtiski atšķiras no laulāto kopīgās mantas, kas paredzēta likumisko mantisko attiecību sistēmā, kas izriet no tā, ka līgumiskā mantas kopībā visa laulāto manta laulības laikā apvienota vienā kopīgā nedalāmā masā, kas laulības laikā nepieder nevienam laulātam atsevišķā daļā. Savukārt likumiskās mantiskās attiecībās abu laulāto kopīgā manta pieder viņiem zināmās daļās, kuras šaubu gadījumā likums pieņem par līdzigām daļām. Līdz ar to, slēdzot līgumu par laulāto mantas kopību, laulātajiem nav nepieciešams norādīt atsevišķus laulāto kopmantas objektus; pietiekami konkretizēti ir jānorāda vienīgi katra laulātā atsevišķā manta, kas paliek ārpus laulāto kopmantas.⁶⁵

Attiecībā uz laulāto atsevišķo mantu, jāmin, ka laulātie nav saistīti ar CL 91.p. norādīto mantu, jo minētais pants domāts tikai likumisko mantisko attiecību režīmam. Atšķirībā no pašreiz spēkā esošā CL 125.p., 1937.g. CL 125.pants noteica, ka tiklab vīra, kā sievas

⁶³ Bergmane I. Nekustamais īpašums kā laulāto kopīga manta. Latvijas Universitātes raksti 665.sējums. Sociālās zinātnes. Rīga: Latvijas Universitāte, 2003, 37.lpp.

⁶⁴ Vēbers J. Latvijas Republikas Ģimenes tiesību komentāri: Ģimenes tiesības. Rīga: Mans Īpašums, 2000, 49.lpp.

⁶⁵ Kalniņš E. Privāttiesību teorija un prakse. Raksti privāttiesībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 87.lpp.

atsevišķā manta ir tā, kas paredzēta 91.p. 1.-4., 6. un 7.pk. Tātad 1937.g. CL 125.p. saturēja atsauci uz 91.p., tagad CL 125.p. šīs atsauces uz 91.p. vairs nav. Pie tam var konstatēt, ka 1937.g. CL 91.p.5.pk. „manta, ko sieva nopelna ar savu patstāvīgu darbu”, un kas pie likumiskajām mantiskajām attiecībām ir sievas atsevišķā manta, pie līgumiskajām mantiskajām attiecībām vairs neeksistē. Līdz ar to līdzekļi, ko sieva ieguva ar savu patstāvīgu darbu, ieplūda laulāto kopīgā mantas masā. Cita starpā, 1937.g. CL jau tika konstatēts, ka sarežģījumi var rasties ar nekustamiem īpašumiem. Tādēļ stingri tika noteikta arī to pāreja: par to, ka nekustamais īpašums ietilpst mantas kopībā, bija jāieraksta zemesgrāmatā. Analogisku normu ir saglabājis arī CL 127.p. Respektīvi, no šīs normas I.Bergmane secina, ka tādām ierakstam neesot, nekustamais īpašums kļūst par tā laulātā atsevišķu mantu, uz kura vārda tas reģistrēts zemesgrāmatā. Tāds secinājums, savukārt, ir pretrunā ar CL 91.p.2.d. noteikumiem par laulāto likumisko mantisko attiecību sistēmu, pēc kuras nekustams īpašums skaitās laulātā atsevišķa manta tikai tad, ja par to ir ieraksts zemesgrāmatā. Taču šī panta noteikumi nav piemērojami laulāto atsevišķai mantai pēc CL 125.p. noteikumiem. Pēc CL 124.p. noteikumiem, mantas kopības sistēmā abu laulāto kopīgo mantu veido kā pirmslaulības manta, tā laulības laikā iegūtā un iegādātā manta, arī attiecībā uz nekustamu īpašumu, ja tiek noslēgts mantas kopības režīms, tad zemesgrāmatā attiecīgi izdarāma atzīme par šāda režīma noteikšanu starp laulātiem. Tātad attiecībā uz nekustamu mantu pēc laulāto mantas kopības sistēmas vispārējā principa, kas iekļauts CL 124. un 125.p., visa manta, kas nav noteikta par laulātā atsevišķo mantu, ieplūst mantas kopībā.⁶⁶ Tagad spēkā esošais CL 125.p. paredz kā vienīgi iespējamo laulāto atsevišķas mantas rašanās pamatu laulības līgumu - manta, ko laulības līgumā laulātie noteikuši par katra atsevišķo mantu, tātad mantu, kas laulātajiem jau laulības noslēgšanas brīdī pieder.⁶⁷ Respektīvi, laulātie laulības līgumā kā savu atsevišķo mantu nevar noteikt vispārīgi tās mantas kategorijas, kas noteiktas 91.p., laulātajiem laulības līgumā atsevišķā manta jāuzskaita konkrēti. Noteikt vispārīgus gadījumus, kad laulātais iegūst mantu un tā kļūst par laulātā atsevišķu mantu, laulības līgumā mantas kopības sistēmā nav pieļaujams. Ja likumdevējs būtu vēlējis CL 91.p. piedēvēt arī līgumiskajai laulāto mantas kopības sistēmai, tad būtu saglabāta 1937.g. CL 125.p. atsauce uz 91.p. Tāpat laulātie kā atsevišķo mantu nevar noteikt katra laulātā pirmslaulības mantu, šāds noteikums ir pretrunā ar 124.p. un attiecas tikai uz laulāto likumisko mantisko attiecību režīmu. Pirmslaulības manta,

---

⁶⁶ Bergmane I. Nekustamais īpašums kā laulāto kopīga manta. Latvijas Universitātes raksti 665.sējums. Sociālās zinātnes. Rīga: Latvijas Universitāte, 2003, 38.lpp.

⁶⁷ Vēbers J. Latvijas Republikas Ģimenes tiesību komentāri: Ģimenes tiesības. Rīga: Mans Īpašums, 2000, 52.lpp.

noslēdzot līgumu par laulāto mantas kopību, turpmāk ietilpst laulāto mantas kopībā, nevis tikai tā manta, kas iegādāta vai iegūta laulības laikā.⁶⁸

Tā kā mantas kopībā apvienotā manta ir abu laulāto nedalīts kopīpašums, tad pašiem laulātajiem un trešajām personām ir svarīgi zināt, kam pieder tiesības šo mantu pārvaldīt. 1937.g. CL redakcijā bija noteikts, ka šī manta ir „apvienota vīra valdījumā” un ka „ar to rīkojas vienīgi vīrs”. Pašreiz spēkā esošā CL 124.p. redakcijā noteikts pilnīgi citāds mantas kopības pārvaldes režīms. Noslēdzot laulības līgumu, tajā pusēm ir obligāti jāvienojas par to, kā notiks mantas kopības pārvalde, t.i., kas būs mantas kopības valdītājs. Likumā ir paredzēti iespējamie varianti: 1) mantas kopību valda abi laulātie kopīgi un 2) mantas kopību valda viens no laulātajiem – vīrs vai sieva. Ja mantas kopības valdītājs ir viens no laulātajiem, tad viņš principā no mantas kopībā esošās mantas sedz minētos izdevumus. Par šo izdevumu segšanu subsidāri (papildus) no laulāto atsevišķas mantas noteikts CL 126.p. normā, nosakot, ka katrs laulātais ar savu atsevišķo mantu samērīgi piedalās ģimenes un kopīgās mājsaimniecības izdevumos, ciktāl tos nesedz kopīga manta. Turpretim, ja mantas kopību valda abi laulātie, viņi šos izdevumus no mantas kopībā esošās mantas kopībā esošās mantas sedz kopīgi.

Ja laulības līgumā paredzēts, ka abi laulātie kopīgi ir mantas kopības valdītāji, tad mantu lietot un ar to rīkoties var tikai viņi abi, un visi darījumi par mantu ir jāslēdz viņu abu vārdā, arī tad, ja manta ir reģistrēta tikai uz viena laulātā vārda. Turpretim, ja mantas kopību valda tikai viens no laulātajiem, tad viņam ir tiesības mantu lietot un rīkoties savā vārdā. Kolīzija var rasties, ja mantas kopībā ietilpstošais objekts ir reģistrēts uz otra laulātā vārda, kurš nav mantas kopības valdītājs. Attiecībā uz nekustamo īpašumu, daļēji tas ir reglamentēts CL 128.p. Likumā nav paredzēts, kā rīkoties citos gadījumos (transporta līdzekļi, ieroči, mantiskās tiesības komercdarbības jomā un tml.). Nevar uzskatīt, ka, piemēram, lidmašīnas vai ieroču lietošanas tiesības un rīcība ar tiem būs laulātajam, uz kura vārda minētie objekti nav reģistrēti, lai gan pēc laulības līguma skaitās mantas kopības valdītājs. Kopības valdītājam ir tiesības lietot kopībā ietilpstošo mantu bez norēķina ar otru laulāto, neatkarīgi no tā, cik liels ir katra ieguldījums mantas kopībā ar rīcības ierobežojumiem, t.i. nepieciešamību saņemt otra laulātā piekrišanu.⁶⁹ Bez tam no CL 129.p. izriet, ka otra laulātā piekrišana vajadzīga arī mantas kopībā ietilpstošas kustamas mantas dāvināšanai, ja šāds dāvinājums pārsniedz parasto, nelielo dāvanu apmēru. Ņemot vērā, ka, pastāvot mantas kopībai, laulātajiem

⁶⁸ Bergmane I. Laulāto atsevišķa manta. Latvijas Universitātes raksti 657.sējums. Juridiskā zinātne. Rīga: Zinātne, 2003, 64.-65.lpp.

⁶⁹ Vēbers J. Latvijas Republikas Ģimenes tiesību komentāri: Ģimenes tiesības. Rīga: Mans Īpašums, 2000, 50.lpp.

var piederēt vīra atsevišķa manta; sievas atsevišķa manta un laulāto mantas kopībā ietilpstošā manta, rodas jautājums, kura no šīm mantām un kādā kārtībā atbild par viena un otra laulātā saistībām. No CL 130. līdz 133.p. redzams, ka atbildības pienākums svārstās no viena laulātā atsevišķās mantas uz mantas kopībā ietilpstošo mantu. CL 132.p. noteikti gadījumi, kad laulātais atbild par ar savu atsevišķo mantu. Par saistībām no viena laulātā neatļautas darbības primāri atbild viņa atsevišķā manta, bet subsidāri – mantas kopībā ietilpstošā manta (CL 133.p.). Katrs laulātais atbild tikai ar savu atsevišķo mantu par saistībām no mantojuma, ko viņš pieņēmis bez otra laulātā piekrišanas (CL 131.p.). Pakāpeniska atbildība paredzēta CL 130.p., kad laulātais vispirms atbild ar savu atsevišķo mantu, bet, ja, atsevišķās mantas nepietiek, tad atbild arī ar mantas kopībā ietilpstošo mantu. Katra laulātā pienākums ir atlīdzināt to, ko viņš no mantas kopībā ietilpstošās mantas izdevis savas atsevišķās mantas labā. Taču likums neprecizē, kad šāds pienākums iestājas - vai pēc pārvaldības un lietošanas tiesības izbeigšanās, ja līgumā kādam no laulātajiem šāda tiesība saskaņā ar CL 124.p. ir pielīgta, vai arī šo tiesību izmantošanas laikā. Salīdzinot šos noteikumus, var redzēt, ka vispārējs noteikums ir tas, ka visas laulāto saistības vispirms apmierināmas no viņu kopīgās mantas, vienīgi saistības, kam ir personisks raksturs, t.i., kas radušās no neatļautas darbības (delikta) vai pirms laulības, apmierināmas vispirms no katra laulātā atsevišķās mantas, bet, ja tās nepietiek, tad no laulāto mantas kopībā ietilpstošās mantas.⁷⁰

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autore izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Tā kā CL 91.p. vairs neparedz tādu atsevišķās mantas veidu kā sievas atsevišķo mantu, ko sieva nopelna ar savu patstāvīgu darbu, tad manta, ko laulātais iegūst ar savu patstāvīgu

---

⁷⁰ Bergmane I. Laulāto atsevišķa manta. Latvijas Universitātes raksti 657.sējums. Juridiskā zinātne. Rīga: Zinātne, 2003, 63.-64.lpp.

darbu, ir laulāto kopīga manta, bet šī prezumpcija, neatbilst CL 89.p.2.d. noteiktajiem gadījumiem, kādos viena vai abu laulāto iegūtā manta kļūst par abu laulāto kopīgu mantu. Līdz ar to izveidojas situācija, ka manta, ko laulātais iegūst laulības laikā ar savu patstāvīgu darbu, ir nevis laulāto kopīga vai viena laulātā atsevišķa manta, bet gan laulātā atsevišķi iegūtā manta. Lai novērstu neatbilstību starp CL normām un aptvertu visus īpašuma iegūšanas veidus, CL 91.p.1.d. papildināt ar 5.pk. šādā redakcijā:

„5) laulības laikā bez otra laulātā līdzdalības iegūta manta”;

līdzšinējo 5.pk. iekļaut kā 6.pk. šādā redakcijā:

„6) manta, ar ko atvietota iepriekšējos (1.—5.) pk. minētā manta”. Tādā veidā arī viena laulātā atsevišķi iegūta manta tiktu pakļauta laulātā atsevišķās mantas statusam. Turklāt CL 89.p.1.d. būtu svītrojama atsauce uz CL 91.p., savukārt CL 90.p.1.d. iekļaujama atsauce uz CL 91.p.

2. Tā kā no KCL normām neizriet, ka daļas un akcijas ir laulāto kopīga manta, uz ko norādījis arī LR Augstākās tiesas Senāts, lai novērstu strīdus par šo jautājumu, KCL 186.p.2.d. un 226.p.2.d. papildināt aiz vārda „dalāma” ar vārdiem „un nav laulāto kopīga manta”, kā rezultātā tiesā laulātie nevarētu laulības šķiršanas gadījumā, atsaucoties uz CL 89.p.2.d., lūgt tiesu sadalīt starp laulātajiem piederošās akcijas un sabiedrības daļas”.

KCL 186.p.2.d. un 226.p.2.d. papildināt aiz vārda „dalāma” ar vārdiem „un nav laulāto kopīga manta”.

3. Ja otrs laulātais ar savu darbību rada tādus apstākļus, ka pirmais laulātais var radīt savu darbu, tad otram laulātam ir tiesības uz autora atlīdzību un saskaņā ar CL 89.p.2.d. tā ir atzīstama kā laulāto kopīga manta.

Papildināt Autortiesību likuma 15.p. ar 5.daļu šādā redakcijā „otrs laulātais ar savu darbu, saviem līdzekļiem ņem dalību rakstīšanā, tad arī autortiesību atlīdzība tiek uzskatīta par laulāto kopīgo mantu”.

4. Laulāto mantiskās attiecības, grozījumus vai citas ziņas reģistrē tā Uzņēmumu reģistra nodaļa, kuras piekritīgajā teritorijā ir laulāto vai viena laulātā dzīvesvieta. Ja atceltu teritoriālo piekritību, pieteikumu laulāto mantisko attiecību reģistrēšanai varētu iesniegt jebkurā Uzņēmumu reģistra reģionālajā nodaļā.

Izslēgt MK 2002.gada 3.septembra noteikumu Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība” 3.pk. vārdus „laulāto vai viena laulātā dzīvesvietas teritoriālo piekritību” un 28.3.apakšpunktu.

5. Lai MK 2002.gada 3.septembra noteikumu Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība” 17.1.4.apakšpunkts un 19.pk. pirmais un otrais teikums atbilstu Personu apliecinošu dokumentu likuma 4.p.1.d. un MK 2012.gada 21.februāra noteikumu Nr.134 „Personu apliecinošu dokumentu noteikumi” 2.5.pk., MK 2002.gada 3.septembra noteikumu Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība” 17.1.4.apakšpunkts un 19.pk. pirmais un otrais teikums būtu grozāms.

Izteikt 17.1.4.apakšpunktu šādā redakcijā:

„pases vai personas apliecības izdošanas datums, izdevējiestāde, numurs. Ja pases vai personas apliecības nav, ieraksta cita pasei vai personas apliecības pielīdzināma dokumenta datums.”

19.pk. pirmā teikumā papildināt aiz vārda „pases” ar vārdiem „vai personas apliecības” un otrā teikumā papildināt aiz vārda „pases” ar vārdiem „personas apliecības” un aiz vārda „pasei” ar vārdiem „personas apliecībai”.

6. MK 2002.gada 3.septembra noteikumu Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība” 19.pk. daļā par atzīmes izdarīšanu pasēs vai citā pasei pielīdzināmā dokumentā ir pretrunā ar Personu apliecinošu dokumentu likuma 4.p.3. un 4.d., līdz ar to augstāk minēto noteikumu 19.pk. ir grozāms, izslēdzot 19.pk. 3.teikumu.

Izslēgt MK 2002.gada 3.septembra noteikumu Nr.403 „Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība” 19.pk. 3.teikumu.

Darba izstrādes gaitā autore secina, ka darba izvirzītās hipotēzes ir apstiprinājušās.

ANOTĀCIJA

Bakalaura darbs ir izstrādāts par laulāto mantiskām attiecībām un ar to saistītām problēmām Latvijā, jo laulāto mantisko attiecību tiesiskais regulējums LR tiesību sistēmā nav sakārtots, kas saistīts ar to, ka spēkā esošo tiesību aktu normas ir pretrunīgas, nepilnīgas.

Darba izstrādes gaitā autore, analizējot laulāto mantisko attiecību tiesisko regulējumu, tiesu praksi, juridiskajā literatūrā paustās atziņas, secināja, ka laulāto mantisko attiecību tiesiskais regulējums LR ir nepilnīgs, pretrunīgs. Autore darbā ir izteikusi vairākus priekšlikumus, kā uzlabot laulāto mantisko attiecību tiesisko regulējumu, lai CL un citās materiālās tiesību normās attiecībā uz laulāto mantiskām attiecībām samazinātu pretrunas un trūkumus.

Bakalaura darbā tiek izmantoti tādi atslēgvārdi kā laulātais, laulība, atsevišķa manta, kopīga manta, mantas kopība, kopīpašums, fakts.

ABSTRACT

Topic of this bachelor thesis „Matrimonial property rights and problems related to them in Latvia” has be developed in the matrimonial property legislation LR legal system does not imply that due to the fact that the existing legislative provisions are contradictory, incomplete.

Work the author of the analysis of matrimonial property legislation, case law, legal literature, the findings showed that the matrimonial property law LR is incomplete, contradictory. The author has made a number of proposals to improve the matrimonial property legislation, the CL and the other substantive provisions relating to matrimonial property regimes to reduce the discrepancies and deficiencies.

The bachelor thesis contains the following key-words: spouse, marriage, separate property, joint property, fact.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. Bergmane I. Laulāto atsevišķa manta. Latvijas Universitātes raksti 657.sējums. Juridiskā zinātne. Rīga: Zinātne, 2003.

2. Bergmane I. Nekustamais īpašums kā laulāto kopīga manta. Latvijas Universitātes raksti 665.sējums. Sociālās zinātnes. Rīga: Latvijas Universitāte, 2003.
3. Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības (1401.-2400.p.). Autoru kolektīvs prof. K.Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans Īpašums, 1998.
4. Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002.
5. Kalniņš E. Privāttiesību teorija un prakse. Raksti privāttiesībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005.
6. Kalniņš E. Laulāto manta laulāto likumsikajās mantiskajās attiecībās. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2010.
7. Rozenfelds J. Lietu tiesības. 3.labotais un pap.izd. Rīga: Zvaigzne ABC, 2004.
8. Strupiņš A. Komerclikuma komentāri III B daļa. Komersanti. XI sadaļa. Kapitālsabiedrības (134.-184.p.). Rīga: „A. Strupiņa juridiskais birojs” SIA, 2003.
9. Vēbers J. Latvijas Republikas Ģimenes tiesību komentāri: Ģimenes tiesības (26.-51., 114.-125., 140.-176.p.). Rīga: Mans Īpašums, 2000.
10. Пчелинцева Л. М. Семейное право России: Учебник для вузов. 4-е изд., перераб. Москва: Издательство Норма, 2006.

Normatīvie akti

11. Eiropas cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija: Piejams: <http://www.mkparstavis.am.gov.lv/lv/?id=41> [aplūkots 15.03.2012.]
12. Autortiesību likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 27.04.2000. Nr.148/150 (2059/2061)
13. Civillikums. Ievads: LR likums. Ziņotājs, 30.07.1992. Nr.29
14. Civilprocesa likums: LR Likums. Latvijas Vēstnesis, 03.11.1998. Nr.326/330 (1387/1391)
15. Civillikums. Otrā daļa. Mantojuma tiesības: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 20.12.2002. Nr.187 (2762)
16. Civillikums. Pirmā daļa. Ģimenes tiesības: LR likums. Ziņotājs, 10.06.1993. Nr.22/23
17. Civillikums. Trešā daļa. Lietu tiesības: LR likums. Ziņotājs, 30.07.1992. Nr.29
18. Civillikums. Ceturtā daļa. Saistību tiesības: LR likums. Ziņotājs, 14.01.1993. Nr.1
19. Informācijas atklātības likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 06.11.1998. Nr.334/335 (1395/1396)
20. Komerclikums: LR Likums, Latvijas Vēstnesis, 04.05.2000. Nr.158/160 (2069/2071)

21. Latvijas Republikas Satversme: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 01.07.1993. Nr.43
22. Likums "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru": LR Likums, Ziņotājs, 06.12.1990. Nr.49
23. Likums „Par privatizācijas sertifikātiem”: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 04.04.1995. Nr.52 (335)
24. Personu apliecinošu dokumentu likums: LR likums, Latvijas Vēstnesis, 01.02.2012. Nr.18 (4621)
25. Laulāto mantisko attiecību reģistrācijas kārtība: MK 2002.gada 3.septembra noteikumi Nr.403. Latvijas Vēstnesis, 01.05.2004. Nr.69 (3017)
26. Noteikumi par laulāto mantisko attiecību reģistrācijas valsts nodevu: MK 03.09.2002. noteikumi Nr.404. Latvijas Vēstnesis, 06.09.2002. Nr.127 (2702)
27. Noteikumi par laulāto mantisko attiecību reģistrācijas valsts nodevu: MK 27.10.2009. Nr.1231. Latvijas Vēstnesis, 29.10.2009. Nr.172 (4158)
28. Personu apliecinošu dokumentu noteikumi: MK 21.02.2012. noteikumi Nr.134. Latvijas Vēstnesis, 01.03.2012. Nr.35 (4638)
29. Civil Code of the Republic of Lithuania. Pieejams:
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_e?p_id=245495&p_query=&p_tr2=&p_hil=&p_sess=&p_no=1 [aplūkots 25.04.2012.]

Tiesu prakse

30. LR Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 25.09.2003. spriedums lietā Nr.PAC -642. Grām.: Latvijas Republikas apelācijas instances nolēmumu apkopojums civillietās 2003.-2004.gads. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 413.-420.lpp.
31. LR Augstākās tiesas Senāta 30.01.2002. spriedums lietā Nr.SKC-39. Grām.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2002. Rīga: Latvijas Tiesnešu mācību centrs, 2003, 135.-137.lpp.
32. LR Augstākās tiesas Senāta 03.03.2004. spriedums lietā Nr.SKC-136. Grām.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2004. Rīga: Latvijas Tiesnešu mācību centrs, 2005, 48.-53.lpp.
33. LR Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2006. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, XIX -744 lpp.
34. LR Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 14.05.2008. spriedums lietā Nr. SKC – 209. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/info/archive/department1/2008/> [aplūkots 08.04.2012.]

35. LR Augstākās tiesas Senāta 28.01.2009. spriedums lietā Nr.SKC-37/2009. Grām.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2009. Rīga: Latvijas Tiesnešu mācību centrs, 2010, C-11-C-22.
36. LR Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 26.01.2011. spriedums lietā Nr. SKC – 47/2011. Pieejams:
<http://www.at.gov.lv/files/archive/department1/2011/47.pdf> [aplūkots 28.03.2012.]
37. Krūmiņš J. Tiesu prakse strīdos par laulāto mantas dalīšanu. Jurista vārds, 24.02.2004., Nr.7 (312). Pieejams:
<http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=84634> [aplūkots 11.04.2012.]
38. Tiesību prakse. Tiesību normu piemērošana laulāto mantiskajās attiecībās. Jurista vārds, 29.01.2008., Nr.4 (508). Pieejams:
<http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=169866> [aplūkots 28.04.2012.]

Periodika

39. Briedis E. Par nekustamo īpašumu kā laulāto atsevišķo mantu. Jurista Vārds, 21.05.2002. Nr.10 (243), 7.lpp.
40. Ciematniece I. Laulāto mantisko attiecību regulējums. Latvijā No 19.gs. vidus līdz mūsdienām. Jurista vārds, 03.06.2008. Nr.21 (255). Pieejams:
<http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=176064> [aplūkots 10.04.2012.]
41. Čudina I. Laulāto mantiskās attiecības. Jurista vārds, 21.06.2005., Nr.23 (378) Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=110882> [aplūkots 20.04.2012.]
42. Paļčikovska M. Laulāto likumiskās mantiskās attiecības un to risinājums. Jurista Vārds, 21.11.2000., Nr.36 (189) Pieejams:
<http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=12919> [aplūkots 12.04.2012.]
43. Panasova I. Kā reģistrēt laulāto mantiskās attiecības. Mans Īpašums, 2002. Nr.11, 44.-45.lpp.
44. Stenclava B. Kapitāla daļu īpašuma tiesības laulībā. Bilance, 2008. Nr.9 (189), 16.lpp.
45. Vitte Ā. Par laulāto līgumiskajām mantiskajām attiecībām. Jurista Vārds, 13.04.2004., Nr.14 (319). Pieejams: <http://www.juristavards.lv/index.php?menu=DOC&id=86885> [aplūkots 25.04.2012.]

Interneta resursi

46. Bērziņa K. Ģimenes būšanas: laulības līgums veiksmes spēle. Rīgas Balss, 18.01.2007. Pieejams: <http://www.tvnet.lv/men/printArticle.php?id=50931> [aplūkots 25.04.2012.]
47. Cīrule S. Laulības līgums – normāla laulības dzīves sastāvdaļa. Latvijas Vēstnesis, 18.10.2011. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/index.php?menu=doc&id=237913> [aplūkots 19.05.2012.]
48. Grozījumi Civillikumā.
<http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/webPhase6?OpenView&Count=3> ,
<http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/58DDCD69C293BEA3C225793D004D5304?OpenDocument> [apskatīts 01.05.2012.]
49. Laulāto mantisko attiecību līgumu reģistra pamatrādītāji. Pieejams: <http://www.lursoft.lv/lursoft-statistika/Laulato-mantisko-attiecibu-ligumu-registra-pamatraditaji&id=399> [aplūkots 19.05.2012.]
50. Laulāto mantisko attiecību līgumos reģistrēta manta. Pieejams: <http://www.lursoft.lv/lursoft-statistika/Laulato-mantisko-attiecibu-ligumos-registreta-manta&id=401> [aplūkots 19.05.2012.]
51. Laulāto mantisko attiecību reģistrā norādāmā informācija. Pieejams: <http://www.ur.gov.lv/laulatie.html> [aplūkots 27.04.2012.]
52. Laulības līgums. Pieejams: <http://www.ur.gov.lv/laulatie.html> [aplūkots 18.04.2012.]
53. Skulte M. Laulības līgums – drauds vai drošības garants? Pieejams: <http://woman.delfi.lv/relationships/couple/article.php?id=21570211> [aplūkots 21.04.2012.]
54. Sokolova L. Vai var apstrīdēts laulības līgumu likumību? Lietišķā Diena, 19.02.2007. Pieejams: <http://www.lg-c.lv/lat/news/cat/9/2007-02-20> [aplūkots 26.04.2012.]
55. Zariņa L. Cilvēku tiesības un pienākumi. Bez ilūzijām uz notiekošo valstī. Pieejams: <http://www.lv.lv/index.php?menu=doc&sub=komentars&id=182537> [aplūkots 11.04.2012.]

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs „Laulāto mantiskās attiecības un ar to saistītās problēmas Latvijā” ir izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Agnese Ušvile _____

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: lektore dr.iur. Linda Damane _____

Darbs iesniegts Civiltiesisko zinātņu katedrā

Metodiķe: _____

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījumu komisijas sēdē:

_____ Prot.Nr. _____, vērtējums _____ (_____)

Komisijas sekretāre: _____